

**rijksuniversiteit
 groningen**

**faculteit gedrags- en
 maatschappijwetenschappen**

Waarom zijn hoger opgeleiden duurzamer?

De rol van mondiale identiteit uitgelegd

Merel Nienhuis

m.l.nienhuis@student.rug.nl

S5233976

Bachelor scriptie

Sociologie

Gedrags- en maatschappij wetenschappen

Rijksuniversiteit Groningen

04-06-2025

Begeleid door: Rita Smaniotto

Tweede lezer: René Veenstra

Abstract

Aangezien er wereldwijde milieuproblemen zijn, is het stimuleren van duurzaam consumentengedrag een belangrijke opdracht. Eerder onderzoek laat zien dat hoger opgeleiden meer duurzaam consumeren en dat sociaalpsychologische verklaringen hierin een rol spelen. Mondiale identiteit is daarbij geïntegreerd in bestaande sociaalpsychologische verklaringen, waardoor dit aanleiding geeft tot een theoretische uitbreiding over de exacte rol van mondiale identiteit (O'Neill & Hulme, 2009). Dit onderzoek richt zich daarom op de rol van mondiale identiteit als mogelijke verklaring voor de verschillen in duurzaam consumptiegedrag.

Aan de hand van een kwantitatieve analyse is onderzocht of mondiale identiteit het verband tussen opleidingsniveau en duurzaam gedrag medieert. De gebruikte data is afkomstig uit het LISS-panel met een steekproef van Nederlandse volwassenen. De gegevens zijn verzameld via verschillende online vragenlijsten binnen het LISS-panel, een longitudinaal panelonderzoek waarin respondenten elke maand vragenlijsten voor zich krijgen. Niet alle respondenten krijgen dezelfde vragenlijsten, omdat het panel verschillende onderwerpen afdekt en de vragen over meerdere doelgroepen worden verdeeld om de belasting per respondenten te beperken. Uiteindelijk zijn er 812 respondenten in de analyse terecht gekomen. De data is geanalyseerd met behulp van lineaire regressiemodellen, waarbij is gecontroleerd voor geslacht, leeftijd en inkomen.

De resultaten bevestigen dat hoger opgeleiden vaker duurzaam consumentengedrag vertonen. Ook blijkt dat hoger opgeleiden gemiddeld een sterkere mondiale identiteit hebben en dat mensen met een sterkere mondiale identiteit meer duurzaam consumeren. Echter, mondiale identiteit blijkt het verband tussen opleidingsniveau en duurzaam gedrag niet te verklaren. Hoewel de afzonderlijke relaties aanwezig zijn, is er geen sprake van een mediatie-effect.

Deze bevinding wijst erop dat mondiale identiteit een belangrijk effect heeft op zowel opleiding als duurzaam consumptiegedrag, maar dat er andere factoren zijn die de relatie tussen de twee sterker kan verklaren. Vervolgonderzoek wordt daarom aangeraden om andere mechanismen te onderzoeken. Daarnaast tonen de resultaten het belang van sociaal factoren in het benaderen van duurzaamheid, zoals verbondenheid en verantwoordelijkheid. Door deze factoren mee te nemen in nieuw beleid kan duurzaam consumptiegedrag effectiever gestimuleerd worden.

Inhoudsopgave

1. Inleiding	5
2. Theoretisch kader	8
2.1 Opleidingsniveau en duurzaam consumptiegedrag	8
2.2 Opleidingsniveau, mondiale Identiteit en duurzaam consumptiegedrag	9
2.3 Controlevariabelen	11
3. Methoden	13
3.1 Beschrijving van de data en procedures	13
3.2 Beschrijving van de operationalisaties van de relevante variabelen	14
3.3 Beschrijving van de analyse-opzet	15
4. Resultaten	18
4.1 Beschrijvende analyse	18
4.2 Modevaluatie	21
4.3 Hypothese toetsing	23
5. Conclusie en Discussie	27
5.1 Terugblik en duiding van de resultaten	27
5.2 Kanttekeningen en aanbevelingen voor vervolgonderzoek	29
5.3 Implicaties voor beleid	30
Literatuurlijst	31
Bijlage 1	34
Analyses met de missende waarden	34
*Opleiding	34
*Mondiale identiteit	35
*Duurzaam consumptiegedrag	38
*Geslacht	41
*Leeftijd	42
*Inkomen	42
Analyses zonder missende waarden	44
*Opleiding	44
*Mondiale identiteit	45
*Duurzaam consumptiegedrag	48
*Geslacht	51
*Leeftijd	52
*Inkomen	52
Bijlage 2	55
Correlaties	55
*Gewone correlaties	55
T-test	56
* T-test voor geslacht met continue	56
Lineaire regressieanalyse	59

* Modellen 1,2 en 4.....	59
* Model 3.....	64
Bijlage 3.....	66
<i>Syntax</i>	66
<i>Analyses</i>	67
Assumptiecheck.....	67
Uitbijters.....	68

1. Inleiding

In de afgelopen jaren is duurzaamheid een steeds belangrijker onderwerp geworden in zowel wetenschappelijke als maatschappelijke discussies. De impact van klimaatverandering wordt steeds zichtbaarder in het dagelijks leven, zoals veranderende weersomstandigheden, de stijgende zeespiegel en verlies van biodiversiteit. Daarnaast raken natuurlijke hulpbronnen, zoals fossiele brandstoffen, bossen en schoon water, uitgeput. Dit kan uiteindelijk leiden tot ecologische en economische instabiliteit (IPCC, 2021). De urgentie om duurzaamheid te integreren in de samenleving is hierdoor groter geworden. Overheden, bedrijven en consumenten hebben samen een gedeelde verantwoordelijkheid om veranderingen door te voeren. Beleidsmaatregelen zoals het Klimaatakkoord van Parijs en de Duurzame Ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties benadrukken het belang van collectieve actie om verdere schade aan het milieu te beperken en toekomstige generaties te beschermen (United Nations, 2015). Daarnaast wordt duidelijk dat individueel gedrag een belangrijke rol speelt bij het realiseren van een duurzamere samenleving. Consumentenkeuzes, zoals het kopen van fairtrade-producten en het verminderen van plasticgebruik, kunnen bijdragen aan zowel milieubescherming als sociale rechtvaardigheid. Door bewust te consumeren kunnen individuen bijdragen aan een eerlijker systeem en betere omstandigheden voor onder andere producenten (White et al., 2019).

Duurzaam consumentengedrag omvat verschillende gedragingen, variërend van de aankoop van milieuvriendelijke producten tot bijdragen aan eerlijke handel en het verminderen van verspilling (Vermeir & Verbeke, 2006). Dit onderzoek richt zich op het kopen van fairtrade-producten als vorm van duurzaam consumptiegedrag. Fairtrade-producten spelen een belangrijke rol in duurzaamheid, omdat ze enerzijds bijdragen aan eerlijke lonen en betere arbeidsomstandigheden. Anderzijds stimuleren fairtrade-producten milieuvriendelijke productiemethoden, zoals behoud van natuurlijke ecosystemen en bodemkwaliteit (Voedingscentrum, z.d.).

Ondanks de groeiende interesse in duurzaamheid blijft het daadwerkelijk kopen van fairtrade-producten achter. Dit fenomeen, bekend als de 'green gap' of 'attitude-behavioral intention gap', houdt in dat consumenten wel positief kijken naar fairtrade-producten, maar dat slechts een klein deel deze daadwerkelijk koopt (Vermeir & Verbeke, 2006). Dit roept de vraag op welke factoren duurzaam consumptiegedrag beïnvloeden.

Een van de factoren die in dit onderzoek wordt onderzocht, is de invloed van opleidingsniveau op duurzaam consumptiegedrag. Uit eerder onderzoek blijkt dat hoger opgeleiden vaker duurzaam gedrag vertonen, zoals het kopen van biologische producten of het vermijden van plastic (Diamantopoulos et al., 2003). Onderwijs leert studenten kritisch denken en het begrijpen van problemen. Dit leidt ertoe dat studenten een beter inzicht hebben in de gevolgen van niet-duurzaam

gedrag (Kollmuss & Agyeman, 2002). Ook zitten hoger opgeleiden vaker in sociale omgevingen waar duurzaam gedrag als norm geldt en zijn ze maatschappelijk meer betrokken (Gifford & Nilsson, 2014). Deze aspecten kunnen samen verklaren waarom zij vaker duurzaam consumptiegedrag vertonen.

Eerdere studies hebben niet alleen de directe relatie tussen opleidingsniveau en duurzaam consumptiegedrag vastgesteld, maar ook mogelijke sociaalpsychologische verklaringen daarvoor geformuleerd (O'Neill & Hulme, 2009). Hieruit blijkt dat mondiale identiteit geïntegreerd zit in deze bestaande sociaalpsychologische verklaringen, waardoor dit aanleiding geeft tot een theoretische uitbreiding over de rol van mondiale identiteit. Mondiale identiteit verwijst naar de mate waarin individuen zichzelf zien als deel van een mondiale gemeenschap en zich betrokken voelen bij mondiale vraagstukken, zoals economische globalisering en culturele verbondenheid (Reysen & Katzarska-Miller, 2013). Uit eerder onderzoek blijkt dat mensen met een sterke mondiale identiteit vaker prosociaal gedrag vertonen, waaronder zorgen voor anderen en milieubewuste keuzes maken (McFarland et al., 2019). Ook zijn zij eerder geneigd om wereldwijde problemen, zoals klimaatverandering en ongelijkheid, als persoonlijke verantwoordelijkheid te zien en actief te willen bijdragen aan de oplossing. Mondiale identiteit is hierdoor een belangrijke verklaring, omdat hoger opgeleiden tijdens hun studie vaker in aanraking komen met internationale vraagstukken. Hierdoor ontwikkelen zij een sterker begrip van hun eigen rol. Dit leidt tot een grotere motivatie om duurzame keuzes te maken, zoals het kopen van fairtrade-producten. White et al. (2019) benadrukken dat gedragsverandering in duurzame consumptie niet alleen afhangt van kennis en intentie, maar ook van sociale en psychologische factoren. Mondiale identiteit kan worden gezien als een sociaalpsychologische factor, omdat het verwijst naar de mate waarin individuen zich identificeren met een mondiale groep. Hierdoor worden ze gemotiveerd om beslissingen te maken die overeenkomen met maatschappelijke belangen. Dit staat in contrast met opleidingsniveau, dat eerder als een sociaaleconomische factor kan worden beschouwd. Door mondiale identiteit als mediërende factor te onderzoeken, geeft dit onderzoek meer inzicht in de achterliggende mechanismen die duurzaam consumentengedrag beïnvloeden en daarmee bijdragen aan mogelijke interventies en beleid (McFarland et al., 2019).

Het doel van dit onderzoek is om de relatie tussen opleidingsniveau en duurzaam consumptiegedrag te analyseren en in hoeverre mondiale identiteit hierin een verklarende rol speelt. Hierbij wordt rekening gehouden met inkomen, geslacht en leeftijd als controlevariabelen. De onderzoeksvraag die in dit onderzoek centraal staat is als volgt:

"Wat is de invloed van opleidingsniveau op duurzaam consumptiegedrag en wordt deze relatie verklaard door mondiale identiteit?"

In de Theorieparagraaf zullen de hypothesen worden onderbouwd aan de hand van onder andere de Common Ingroup Identity Theory. De hypothesen worden getoetst aan de hand van het

LISS-panel door lineaire regressieanalyse. De uiteindelijke steekproef bestaat uit 812 respondenten. Het onderzoek eindigt met een interpretatie van de resultaten en een conclusie op basis van de bevindingen.

2. Theoretisch kader

2.1 Opleidingsniveau en duurzaam consumptiegedrag

Onderzoek toont aan dat hoger opgeleiden vaker duurzame keuzes maken in hun consumptiegedrag dan lager opgeleiden (O'Neill & Hulme, 2009). Een verklaring hiervoor is dat hoger onderwijs bijdraagt aan cognitieve ontwikkeling en aan een verhoogd maatschappelijk bewustzijn (O'Neill & Hulme, 2009). Tijdens hun studie verwerven studenten kennis over maatschappelijke en ecologische vraagstukken, maar ook ontwikkelen zij vaardigheden zoals kritisch denken en probleemoplossend vermogen. Deze vaardigheden stellen hen in staat om bewuste keuzes te maken op het gebied van duurzaamheid. Deze vaardigheden zijn namelijk essentieel voor het begrijpen van de milieuproblemen en het herkennen van hun eigen verantwoordelijkheid daarin. Met name opleidingen in de sociale of milieuwetenschappen richten zich expliciet op duurzaamheid, ongelijkheid en ethische vraagstukken, wat kan bijdragen aan duurzaam gedrag (Lozano et al., 2013). Het thema duurzaamheid wordt echter ook steeds meer geïntroduceerd in de curricula van verschillende soorten opleidingen, waardoor ook studenten buiten deze vakgebieden in aanraking komen met duurzaamheidsvraagstukken (Lozano et al., 2013).

Naast kennis en vaardigheden spelen ook normen en waarden een rol. Hoger opgeleiden worden vaker in verband gebracht met zogenoemde postmaterialistische waarden (Inglehart, 1990). Volgens de postmaterialisme-theorie van Inglehart (1990) verschuiven mensen in relatief welvarende en stabiele posities van materialistische waarden, zoals economische veiligheid, naar postmaterialistische waarden, waaronder zelfontplooiing, sociale rechtvaardigheid en milieubescherming. Deze verschuiving in waarden vindt met name plaats onder mensen die opgroeien in omstandigheden van economische zekerheid, waardoor zij minder gericht zijn op basisbehoeften en meer aandacht hebben voor immateriële wensen. Opleiding speelt hierin een belangrijke rol, omdat onderwijs een belangrijke schakel is voor het overdragen van postmaterialistische waarden. Hoger opgeleiden worden in onderwijsinstellingen gestimuleerd om kritisch na te denken over maatschappelijke problemen, waardoor ze gevoeliger worden voor immateriële doelen zoals duurzaamheid en globale solidariteit (Inglehart, 1990).

De internalisering van deze waarden wordt versterkt door de sociale context waarin hoger opgeleiden zich bevinden. Zij komen vaker terecht in omgevingen waarin duurzaamheid een centrale norm vormt, zowel tijdens als na hun opleiding. Universiteiten stimuleren duurzaam gedrag steeds meer via beleid en activiteiten, zoals het ontmoedigen van wegwerpbekers of het organiseren van duurzaamheidsweken (Lozano et al., 2013). Ook extracurriculaire initiatieven, zoals duurzame evenementen van studentenverenigingen, dragen hieraan bij. Deze ervaringen beïnvloeden studenten niet alleen op individueel niveau, maar ook via hun sociale netwerken.

Sociale netwerken zijn belangrijk voor de overdracht van normen en gedrag. Mensen spiegelen namelijk hun gedrag aan dat van anderen in hun omgeving (Cialdini et al., 1990). Hoger opgeleiden bevinden zich na hun studie vaker in werkkringen waar duurzaamheid een belangrijke waarde is, zoals in beleidsfuncties of het onderwijs (De Groot & Steg, 2009). In deze sectoren is maatschappelijke verantwoordelijkheid vaak een expliciet onderdeel van de doelen van de organisatie. In deze contexten worden duurzame normen niet alleen ondersteund, maar ook actief gecommuniceerd, waardoor mensen eerder geneigd zijn deze waarden over te nemen of te versterken in hun eigen gedrag. Hierdoor wordt duurzaam gedrag verspreidt via sociale netwerken (Cialdini et al., 1990).

Dit is mede de verklaring waarom hoger opgeleiden vaker duurzaam consumentengedrag vertonen. Zij zijn eerder geneigd om bij hun keuzes rekening te houden met de maatschappelijke en ecologische gevolgen ervan.

Samenvattend dragen kennis, waarden en sociale netwerken bij aan de positieve relatie tussen opleidingsniveau en duurzaam consumptiegedrag.

Hypothese 1: Naarmate mensen een hoger opleidingsniveau hebben, vertonen ze meer duurzaam consumptiegedrag.

2.2 Opleidingsniveau, mondiale Identiteit en duurzaam consumptiegedrag

Naast de eerder besproken verklaringen kan mondiale identiteit ook een rol spelen in het verband tussen opleidingsniveau en duurzaam consumptiegedrag. De Common Ingroup Identity Theory (CIIT) van Gaertner et al. (1993) biedt een belangrijke theoretische basis voor het begrijpen van dit verband.

De CIIT stelt dat het benadrukken van een gedeelde, overkoepelende groepsidentiteit, leidt tot een afname van intergroepsgrenzen en tot een toename van solidariteit, empathie en prosociaal gedrag tussen mensen die normaal als aparte groepen worden gezien (Gaertner et al., 1993). In plaats van zich te identificeren met een specifieke etnische, nationale of sociaaleconomische groep, zien mensen zichzelf als onderdeel van een grotere gezamenlijke groep. Deze gemeenschappelijke identiteit vermindert de grenzen tussen groepen en bevordert samenwerking en verantwoordelijk gedrag (Gaertner et al., 1993).

Volgens CIIT ontstaat deze gedeelde identiteit voornamelijk door contact en samenwerking tussen mensen met verschillende achtergronden. Dit proces vindt in het bijzonder plaats binnen het hoger onderwijs, waar studenten worden blootgesteld aan diverse perspectieven, internationale samenwerking en mondiale vraagstukken. Via interdisciplinair leren en projecten worden overeenkomsten ontdekt die traditionele grenzen zoals nationaliteit, klasse of religie overstijgen. Zo

kunnen gedeelde zorgen over bijvoorbeeld klimaatverandering als een verbindend element werken. Dit draagt bij aan het ontstaan van een cognitieve en emotionele verbondenheid met mensen buiten de eigen groep (Gaertner et al., 1993).

Deze herhaalde ervaringen leiden tot het internaliseren van een inclusieve identiteit, de mondiale identiteit, waardoor de bestaande groepsgrenzen verdwijnen. Individuen gaan zichzelf niet langer uitsluitend zien als lid van een specifieke nationale of religieuze groep, maar ontwikkelen een ruimer zelfbeeld waarin ze zich beschouwen als onderdeel van de wereldgemeenschap. Door de interactie met medestudenten en docenten worden deze waarden versterkt, waardoor ze uiteindelijk worden geïnternaliseerd als persoonlijke normen. Deze verschuiving in zelfidentificatie vormt de belangrijkste boodschap van de CIIT, namelijk dat het verdwijnen van de groepsgrenzen leidt tot het vormen van een mondiale identiteit (Gaertner et al., 1993).

Cruciaal is dat, zodra deze identiteit gevormd is, het groepsbelang van die mondiale groep gaat meewegen in de eigen overwegingen. Ze zien zichzelf niet alleen als individuen, maar als leden van een wereldwijde gemeenschap. Het welzijn van de wereldwijde groep raakt direct aan het eigen gevoel van verantwoordelijkheid en betrokkenheid. Duurzame keuzes worden niet primair gemaakt uit persoonlijk voordeel, maar omdat mensen willen bijdragen aan het welzijn van de grotere gezamenlijke groep waarmee men zich identificeert. Het groepsbelang, zoals een duurzame wereld voor iedereen, wordt onderdeel van het eigenbelang. Mensen willen dat het goed gaat met hun groep, waardoor mondiale identiteit een drijfveer wordt voor duurzaam gedrag (Römpke et al., 2018).

Deze verschuiving in eigenbelang hangt bovendien nauw samen met de eerder besproken postmaterialisme theorie. Volgens deze theorie van Inglehart (1990) geven mensen met een hogere opleiding en bestaanszekerheid vaak prioriteit aan immateriële waarden zoals sociale rechtvaardigheid en zorg voor toekomstige generaties. Deze waarden komen sterk overeen met het concept van mondiale identiteit. Postmaterialistische waarden zijn gericht op universele mensenrechten, mondiale solidariteit en duurzaamheid. Deze waarden zijn vaak psychologisch van aard. Mensen met zulke waarden voelen zich verantwoordelijk voor het welzijn van anderen, ook buiten hun directe leefomgeving en zijn daardoor eerder geneigd tot duurzaam consumptiegedrag. Op deze manier kan mondiale identiteit gezien worden als een psychologische verankering in de postmaterialistische theorie, omdat het niet alleen is wat mensen belangrijk vinden, maar ook met wie ze zich verbonden voelen (Inglehart, 1990).

Samenvattend vergroot een hogere opleiding de kans op contact met verschillende perspectieven, bevordert het postmaterialistische waarden en creëert het ruimte voor het ontwikkelen van een mondiale identiteit, die weer duurzaam consumptiegedrag kan motiveren.

Hierdoor is mondiale identiteit een belangrijke schakel tussen opleidingsniveau en duurzaam consumptiegedrag.

Hypothese 2: Het positieve effect van hogere opleiding op duurzaam consumptiegedrag wordt gedeeltelijk verklaard door mondiale identiteit.

2.3 Controlevariabelen

Naast het effect van opleidingsniveau en mondiale identiteit op duurzaam consumptiegedrag, kunnen andere factoren ook van invloed zijn op dit gedrag. Daarom is het belangrijk om controlevariabelen zoals inkomen, geslacht en leeftijd op te nemen in de analyse. De gemeten effecten van opleidingsniveau en mondiale identiteit worden dan niet vertekend door geslacht, inkomen en leeftijd.

Allereerst controleer ik voor inkomen. Duurzame producten zijn vaak duurder dan reguliere producten en mensen met een hoger inkomen kunnen zich daardoor vaker deze producten veroorloven. Er is daarom een directe samenhang tussen inkomen en de mate van duurzaam consumptiegedrag (OECD, 2023). De postmaterialisme theorie (Inglehart, 1990) stelt dat mensen met meer financiële zekerheid zich minder zorgen hoeven te maken over basisbehoeften en zich daardoor meer richten op postmaterialistische waarden, zoals maatschappelijke en ecologische kwesties. Daarnaast is er een verband tussen inkomen en opleidingsniveau, aangezien hoger opgeleiden gemiddeld meer verdienen (OECD, 2023). Door voor inkomen te controleren filter ik het inkomenseffect van opleiding weg.

Ik controleer als tweede voor geslacht, omdat uit onderzoek van McCright en Xiao (2014) blijkt dat vrouwen vaker duurzame keuzes maken dan mannen. Dit wordt verklaard door een grotere bezorgdheid over ecologische problemen en een sterkere motivatie om milieuvriendelijk gedrag in hun dagelijks leven te integreren. Dit is ook zichtbaar in de bereidheid om fairtrade producten te kopen, omdat deze vaak samenhangen met eerlijke handel en sociale rechtvaardigheid (McCright & Xiao, 2014). Aangezien geslacht een belangrijke rol speelt in duurzaam gedrag, is het cruciaal om deze variabele in de analyse op te nemen.

De laatste variabele waarvoor ik controleer is leeftijd. Ouderen vertonen vaak duurzamer consumptiegedrag dan jongeren, wat deels te maken heeft met dat ze zich meer zorgen maken over hun invloed op milieuproblemen. Dit gevoel van controle wordt versterkt door twee factoren: (1) ouderen hebben de gevolgen van klimaatverandering vaak sterker ervaren dan jongeren, en (2) in de levensfase van ouderen speelt de zorg om de toekomst van de volgende generaties een grotere rol (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2024). Ouderen zijn daarnaast vaak minder hoog opgeleid dan jongere generaties (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2024). Aangezien opleidingsniveau en leeftijd

vaak met elkaar samenhangen kan het opnemen van leeftijd als controlevariabele helpen om te voorkomen dat de relatie tussen opleidingsniveau en duurzaam consumptiegedrag vertekend wordt door de leeftijd.

Door deze controlevariabelen mee te nemen, zorg ik ervoor dat de geobserveerde effecten van opleidingsniveau en mondiale identiteit op duurzaam consumptiegedrag niet vertekend worden.

3. Methoden

3.1 Beschrijving van de data en procedures

In dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van data afkomstig van het Longitudinal Internet Studies for the Social Sciences (LISS) panel. Dit panel is opgericht in 2007 door Centerdata dat gekoppeld is aan de Tilburg University. Het bestaat uit een representatieve steekproef van ongeveer 5.000 Nederlandse huishoudens met individuen van 16 jaar en ouder. De steekproef is aselekt getrokken uit de bevolkingsregisters van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en deelname is uitsluitend mogelijk op uitnodiging. Zelfregistratie wordt niet toegestaan, waardoor de representativiteit en hoge kwaliteit van het panel gegarandeerd kan worden. Huishoudens zonder internettoegang krijgen bovendien een computer en internetverbinding, zodat digitale uitsluiting wordt voorkomen en deelname voor iedereen mogelijk is (LISS panel, 2025).

Het LISS-panel is ontworpen om zowel longitudinaal als thematisch sociaalwetenschappelijk onderzoek te ondersteunen. Binnen het panel worden maandelijks online vragenlijsten verspreid, waarbij respondenten gemiddeld zestig minuten per maand besteden aan het invullen van verschillende vragenlijsten. Voor hun deelname ontvangen zij een financiële vergoeding. De dataverzameling bestaat uit twee onderdelen: vaste kernmodules en wisselende thematische modules. De kernvragenlijsten worden jaarlijks herhaald en bevatten vragen over sociaaldemografische kenmerken, zoals werk, inkomen, gezondheid, gezinssamenstelling, en woonsituatie. Deze vaste gegevens maken het mogelijk om veranderingen binnen huishoudens of bij individuen over tijd te analyseren (LISS panel, 2025).

Daarnaast worden er thematische vragenlijsten ingezet, die zich richten op specifieke onderzoeksonderwerpen. Deze vragenlijsten worden vaak opgesteld in samenwerking met externe onderzoekers. De onderzoekers kunnen via een aanvraagprocedure hun eigen vragenlijsten laten uitzetten in het panel. Niet alle respondenten krijgen elke thematische vragenlijst. Deze toewijzing gebeurt via steekproeven. Hierdoor kunnen verschillen ontstaan in responspercentages per vragenlijst (LISS panel, 2025).

De werving van panelleden is zorgvuldig georganiseerd om een zo representatief mogelijke samenstelling van de Nederlandse bevolking te waarborgen. Hiervoor zijn geselecteerde huishoudens aanvankelijk per brief benaderd, gevolgd door telefonische gesprekken en, bij aanhoudende non-respons, huisbezoeken. Deze intensieve strategie richtte zich op het maximaliseren van de initiële deelname, ook onder moeilijk bereikbare groepen. Ondanks deze inspanningen was er sprake van enige non-respons bij de werving, omdat niet alle uitgenodigde huishoudens besloten deel te nemen aan het panel (LISS panel, 2025).

Naast de non-respons bij de werving is er ook sprake van non-respons binnen het panel zelf, bij deelname aan specifieke vragenlijsten. Panelleden worden maandelijks uitgenodigd om online vragenlijsten in te vullen, maar niet iedereen doet altijd mee. De mate van deelname verschilt per vragenlijst en hangt onder andere af van het onderwerp, de lengte van de vragenlijst en of een respondent die specifieke vragenlijst heeft ontvangen. Zo is de non-respons bij de vragenlijst over mondiale identiteit 26.3% (Kieruj, 2024) en bij de vragenlijst over duurzaam consumptiegedrag 30.3% (de Bruijne, 2021).

Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van een samengestelde dataset waarin vragen over mondiale identiteit en duurzaam consumptiegedrag centraal stonden. In de oorspronkelijke dataset waren ongeveer 11.000 respondenten opgenomen. Op deze dataset zijn twee filters aangebracht. Ten eerste zijn de huishoudhoofden geselecteerd om te voorkomen dat meerdere leden uit een huishouden in de analyse terechtkomen. De meerdere leden uit een huishouden zouden dan niet als onafhankelijke observaties kunnen worden beschouwd, omdat ze mogelijk gelijkwaardige zienswijzen hebben. Ook zijn in deze filter alleen de respondenten toegevoegd die de vragenlijsten hebben gekregen. Door deze filter bleven er nog 910 respondenten over. Veel respondenten vielen in deze stap af, omdat niet iedereen toegang heeft gekregen tot de specifieke vragenlijsten met vragen over mondiale identiteit en duurzaamheid. In de tweede filter zijn alleen respondenten meegenomen die op alle relevante variabelen volledig hebben geantwoord. Hier vielen nog ongeveer 100 respondenten af, waardoor er nog 815 respondenten over zijn.

3.2 Beschrijving van de operationalisaties van de relevante variabelen

Opleiding is gemeten door de vraag "Wat is uw hoogst behaalde opleidingsniveau?". Respondenten konden hierop antwoorden met: (1) basisonderwijs, (2) vmbo, (3) havo/vwo, (4) mbo, (5) hbo, (6) wo. Een hogere score betekent dus een hogere opleiding.

Om mondiale identiteit te meten, kregen de respondenten twee vragen. De eerste vraag: "In hoeverre voelt u zich betrokken bij de levensomstandigheden van de volgende groepen mensen: Mensen over de hele wereld?" De respondenten konden deze vraag beantwoorden door: (1) zeer sterk, (2) sterk, (3) tot op zekere hoogte, (4) niet zo sterk, (5) helemaal niet. De tweede vraag om mondiale identiteit te meten is: "Hoe verbonden voelt u zich met de wereld?". De respondenten konden deze vraag beantwoorden door: (1) zeer verbonden, (2) verbonden, (3) niet zo verbonden, (4) helemaal niet verbonden. De schaal is gespiegeld zodat een hogere score een sterkere mondiale identiteit weergeeft. Hierna zijn de schalen gelijk aan elkaar gemaakt, zodat ze allebei vier antwoordcategorieën hebben. Deze twee items zijn vervolgens samengevoegd tot een schaal (Cronbach's alpha = 0,71). Deze operationalisatie sluit aan bij de definitie van mondiale identiteit als

het zich betrokken voelen bij mondiale vraagstukken en het ervaren van verbondenheid met een mondiale gemeenschap (Reysen & Katzarska-Miller, 2013). Beide vragen meten zowel de emotionele als cognitieve dimensie van mondiale identiteit, omdat het vraagt naar de betrokkenheid bij het welzijn van mensen wereldwijd en het gevoel van verbondenheid met de wereld als geheel. Daarmee wordt het latente karakter van mondiale identiteit zo goed mogelijk gemeten en kan worden gesteld dat deze meting validiteit en betrouwbaarheid heeft.

Duurzaam consumptiegedrag is gemeten met de vragen: "Hoe vaak koopt u of uw gezinsleden voedsel met keurmerken op het gebied van eerlijke handel (bijv. Fair Trade)?" en "Hoe vaak koopt u producten met milieukeurmerken (bijv. EKO)?" . Antwoordopties varieerden van (1) nooit tot (4) wekelijks. De twee items zijn bij elkaar opgeteld, waarbij een hogere score wijst op meer duurzaam consumptiegedrag (Cronbach's $\alpha = 0,81$). Deze vragen sluiten goed aan bij de definitie van duurzaam consumentengedrag als gedrag dat bijdraagt aan milieuvriendelijke productie en eerlijke handel (Vermeir & Verbeke, 2006). Door de nadruk te leggen op specifieke gedragingen zoals de aankoop van producten met keurmerken, wordt het concept meetbaar gemaakt via observeerbaar gedrag. Daarmee kan worden gesteld dat de operationalisatie in lijn is met het theoretische begrip en dat er sprake is van inhoudelijke validiteit en betrouwbaarheid.

Leeftijd is gemeten door de volgende vraag: "Wat is uw leeftijd?". De respondenten konden antwoorden door hun leeftijd in te vullen.

Het geslacht van de respondenten is gemeten door de vraag: "Wat is uw geslacht?". De mogelijke antwoordcategorieën waren: (1) man, (2) vrouw, (3) anders. Nadat ik op de huishoudhoofden had gefilterd, bleken er geen respondenten meer in de steekproef te zitten die in de categorie 'anders' vielen.

Het individuele netto maandinkomen van respondenten is gemeten met de vraag: "Wat is uw persoonlijk netto maandinkomen in euro's?" De respondenten konden antwoorden door hun netto inkomen in te vullen en als ze niks hadden ingevuld werd het inkomen geschat op basis van de beschikbare gegevens. Het netto inkomen is gedeeld door 1000 zodat het kleine effecten laat zien. Een hogere score betekent dus een hoger netto inkomen.

3.3 Beschrijving van de analyse-opzet

In dit onderzoek wordt de relatie tussen opleiding en duurzaam consumptiegedrag onderzocht. Daarnaast wordt de mogelijke mediërende rol van mondiale identiteit in deze relatie onderzocht. Om de hypothesen te toetsen, wordt gebruik gemaakt van een lineaire regressieanalyse, waarbij in stappen variabelen worden toegevoegd om te onderzoeken hoe de verklarende waarde verandert en of er sprake is van mediatie.

De afhankelijke variabele in drie van de vier modellen is duurzaam consumptiegedrag. De onafhankelijke variabele is opleiding en mondiale identiteit wordt onderzocht als mediator. Leeftijd, geslacht en inkomen worden opgenomen als controlevariabelen.

De analyses zijn opgebouwd uit vier modellen. In tabel 1 is een overzicht van de verschillende modellen met bijbehorende variabelen te zien. In model 1 wordt duurzaam consumptiegedrag voorspeld op basis van de controlevariabelen leeftijd, geslacht en inkomen. Dit model is als basis om te zien hoeveel variantie deze achtergrondkenmerken verklaren. In model 2 wordt opleiding toegevoegd aan het model om de eerste hypothese te toetsen:

“Naarmate mensen een hoger opleidingsniveau hebben, vertonen ze meer duurzaam consumptiegedrag.” Hier wordt gekeken of opleiding een significante positieve relatie heeft met duurzaam consumptiegedrag, bovenop de controlevariabelen. In model 3 wordt mondiale identiteit voorspeld op basis van opleiding en de controlevariabelen. Hierin is mondiale identiteit de afhankelijke variabele. Dit model is nodig voor het toetsen van de mediatiehypothese. Hier wordt onderzocht of opleiding een significante voorspeller is van mondiale identiteit. In model 4 wordt mondiale identiteit toegevoegd aan het regressiemodel uit model 2. Hiermee wordt de tweede hypothese getoetst: *“Het positieve effect van hogere opleiding op duurzaam consumptiegedrag wordt gedeeltelijk verklaard door mondiale identiteit.”* In dit model wordt bekeken of mondiale identiteit een significante voorspeller is van duurzaam consumptiegedrag en of het effect van opleiding op duurzaam consumptiegedrag afneemt ten opzichte van model 2. Om te onderzoeken of het effect van opleiding op duurzaam consumptiegedrag afneemt worden de hellingen en de betrouwbaarheidsintervallen uit model 2 en 4 met elkaar vergeleken.

Er is sprake van gedeeltelijke mediatie volgens de methode van Baron en Kenny (1986) wanneer (1) opleiding een significante voorspeller is van duurzaam consumptiegedrag, (2) opleiding significant samenhangt met mondiale identiteit, (3) mondiale identiteit significant gerelateerd is aan duurzaam consumptiegedrag, en (4) het effect van opleiding op duurzaam consumptiegedrag afneemt wanneer mondiale identiteit als mediator wordt opgenomen in het model.

Tot slot zal worden gekeken naar de verandering in verklaarde variantie (R^2_a) tussen de modellen om de toegevoegde waarde van opleiding en mondiale identiteit te beoordelen.

Tabel 1: Overzicht van de modellen met hun bijbehorende variabelen

Model	Afhankelijke variabele	Onafhankelijke variabelen				
1	Duurzaam consumptiegedrag	Leeftijd	Geslacht	Inkomen		
2	Duurzaam consumptiegedrag	Leeftijd	Geslacht	Inkomen	Opleiding	
3	Mondiale identiteit	Leeftijd	Geslacht	Inkomen	Opleiding	
4	Duurzaam consumptiegedrag	Leeftijd	Geslacht	Inkomen	Opleiding	Mondiale identiteit

4. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten gepresenteerd. Ten eerste worden de beschrijvende statistieken besproken. Hierbij wordt een beeld gegeven van de variabelen en hun onderlinge samenhang. Daarna worden bij de modevaluatie de assumptiecheck en de invloed van uitbijters en multicollineariteit beschreven. Hierna volgt een beschrijving van de lineaire regressies op basis waarvan de hypothesen zijn getoetst.

4.1 Beschrijvende analyse

In tabel 2 staan beschrijvende statistieken van de gebruikte variabelen. Van elke variabele is het gemiddelde, de standaarddeviatie, het minimum en het aantal cases gepresenteerd. Alleen de belangrijke variabelen en de opvallende zaken worden besproken.

Tabel 2: Beschrijving van de in de analyse opgenomen variabelen: gemiddelde (standaarddeviatie), minimum- en maximumwaarde en totaal aantal respondenten

<i>Variabele</i>	<i>Gemiddelde (standaarddeviatie)^a</i>	<i>Minimum</i>	<i>Maximum</i>	<i>N totaal</i>
Duurzaam consumptiegedrag (schaal van 8)	4.83 (1.74)	2.00	8.00	812
Opleiding (schaal van 6)	4.04 (1.44)	1.00	6.00	812
Mondiale identiteit (schaal van 8)	4.20 (1.32)	1.80	8.00	812
Geslacht (man = 1; vrouw = 2)	61.10% man 38.90% vrouw	-	-	812
Leeftijd	57.61 (13.73)	22.00	75.00	812
Inkomen	2.27(1.17)	0.00	12.26	812

^a Bij nominale variabelen is de frequentieverdeling vermeld in percentages

In tabel 2 is te zien dat er in de steekproef meer mensen zijn die duurzaam consumptiegedrag vertonen dan mensen die dat niet doen ($M = 4.83$; $SD = 1.74$). Er zijn meer mensen met een hogere opleiding in de data ($M = 4.04$; $SD = 1.52$). Daarnaast ligt het gemiddelde mondiale identiteit ongeveer in het midden van de data. In tabel 2 is te zien dat meer mannen dan vrouwen in de data zitten. Er hebben namelijk 61.10% mannen meegedaan en 38.90% vrouwen. De gemiddelde van leeftijd in dit onderzoek is 57.61 jaar. Uit het figuur in bijlage 1 kan gehaald worden dat het gemiddelde van inkomen ongeveer in het midden van de data ligt. Er zijn echter enkele uitschieters waardoor inkomen niet normaal verdeeld is (zie bijlage 1). Alle variabelen hebben een relatief grote standaarddeviatie. Dit duidt erop dat de data verspreid ligt en dus niet gecentreerd in het midden.

In tabel 3 zijn voor alle variabelen de Pearson's correlaties weergegeven. De correlaties geven een indruk van de samenhang tussen de variabelen, maar zijn nog niet gecontroleerd voor de andere variabelen. De belangrijkste correlaties worden besproken. Ten eerste blijkt dat duurzaam consumptiegedrag positief samenhangt met opleidingsniveau ($r=0.26$; $p < 0.001$). Dit betekent dat mensen met een hoger opleidingsniveau gemiddeld ook meer duurzaam consumptiegedrag vertonen. Ook de relatie tussen duurzaam consumptiegedrag en mondiale identiteit is positief ($r=0.22$; $p < 0.001$), wat erop wijst dat mensen met een sterkere mondiale identiteit vaker duurzaam consumeren. De correlaties geven een eerste indicatie van de relaties tussen de variabelen en zijn in lijn met de hypothesen op basis van de theorie.

Daarnaast hangt opleidingsniveau positief samen met inkomen ($r=0.28$; $p < 0.001$). Dit houdt in dat hoger opgeleiden ook een hoger inkomen hebben. De correlatie tussen opleiding en mondiale identiteit is positief maar zwak ($r=0.06$; $p > 0.05$) en niet significant. Dit geeft aan dat er nauwelijks sprake is van samenhang tussen deze twee variabelen. Dit resultaat is mogelijk in tegenspraak met de hypothese dat een hoger opleidingsniveau samenhangt met een sterkere mondiale identiteit. In de multivariate analyses wordt verder onderzocht in hoeverre deze verbanden standhouden wanneer gecontroleerd wordt voor andere factoren.

Voor de categorische variabele geslacht, is daarnaast ook een t-toets gedaan met alle continue variabelen om te bepalen hoe mannen en vrouwen verschillen in duurzaam consumptiegedrag. In dit stuk worden alleen de belangrijkste resultaten getoond met opleiding, duurzaam consumptiegedrag en mondiale identiteit. Zie voor de overige variabelen bijlage 2.

Mannen en vrouwen verschillen niet in opleidingsniveau ($r = -0.002$; $p = 0.96$). Het gemiddelde opleidingsniveau voor mannen is 4.04 ($SD = 1.42$) en voor vrouwen 4.03 ($SD = 1.46$).

Ook in duurzaam consumptiegedrag is er geen significant verschil tussen mannen en vrouwen ($r = 0.07$; $p = 0.052$). Mannen rapporteren een gemiddeld duurzaam consumptiegedrag van 4.29 ($SD = 1.76$) en vrouwen 4.53 ($SD = 1.70$). Hoewel vrouwen gemiddeld iets hoger scoren, is dit verschil niet significant.

Wat betreft mondiale identiteit is er een significant verschil tussen mannen en vrouwen ($r = 0.17$; $p < 0.001$). Het gemiddelde voor mannen is 4.01 ($SD = 1.34$) en voor vrouwen 4.46 ($SD = 1.24$). Vrouwen lijken gemiddeld een iets sterkere mondiale identiteit te hebben.

Tabel 3: Product-momentcorrelaties van alle variabelen die zijn opgenomen in de analyse

Variabele	Opleiding	Mondiale identiteit	Duurzaam consumptiegedrag	Leeftijd	Inkomen	Geslacht
Opleiding	-					
Mondiale identiteit	0.06	-				
Duurzaam consumptiegedrag	0.26**	0.22**	-			
Leeftijd	-0.23**	0.16**	0.07	-		
Inkomen	0.28**	-0.02	0.13**	0.04	-	
Geslacht	-0.002**	0.17**	0.07	-0.04	-0.24**	-

** Correlaties zijn significant op 0.01 level * Correlaties zijn significant op 0.05 level

4.2 Modevaluatie

In tabel 4 wordt de R^2 adjusted weergegeven en deze maat corrigeert voor het aantal variabelen in het model. Het voordeel hiervan is dat de R^2 adjusted alleen stijgt wanneer toegevoegde variabelen daadwerkelijk bijdragen aan de verklaring van de afhankelijke variabele. Als een variabele geen relevante verklarende waarde heeft, kan de R^2 adjusted zelfs dalen. Dit maakt het mogelijk om modellen eerlijker met elkaar te vergelijken en voorkomt dat modellen kunstmatig beter lijken door het toevoegen van irrelevante verklarende variabelen.

In model 1 worden geslacht, leeftijd en inkomen meegenomen als controlevariabelen. Dit model verklaart 3% van de variantie in duurzaam consumptiegedrag ($R^2_a = 0.03$; $F(3, 808) = 8.80$; $p < 0.001$). In model 2 wordt opleiding toegevoegd, waardoor de verklaarde variantie stijgt naar 9% ($R^2_a = 0.09$; $F(1, 807) = 56.20$; $p < 0.001$). Voor mondiale identiteit verklaart model 3 met opleiding, geslacht, leeftijd en inkomen 6% van de variantie ($R^2_a = 0.06$; $F(3, 808) = 13.78$; $p < 0.001$). In dit model wordt de F change vergeleken met het lege model, dus zonder alle variabelen. Opleiding, geslacht, leeftijd en inkomen verklaren dus significant beter een deel van de variantie in mondiale identiteit dan het lege model. Model 4 wordt voortgebouwd op model 2 en komt er mondiale identiteit bij, wat leidt tot een verdere toename van de verklaarde variantie naar 13% ($R^2_a = 0.13$; $F(1,$

806) = 28.83; $p < 0.001$). Dit model biedt de beste verklaring van duurzaam consumptiegedrag ten opzichte van de overige modellen.

In dit onderzoek zijn vier regressiemodellen geanalyseerd om de relatie tussen opleidingsniveau, mondiale identiteit en duurzaam consumptiegedrag te onderzoeken. Na het uitvoeren van de multivariate regressieanalyses zijn de modelprestaties geëvalueerd en zijn verschillende assumpties van lineaire regressie gecontroleerd. Een uitgebreide beschrijving van deze controles is opgenomen in bijlage 3. Hieronder volgt een samenvatting van de belangrijkste bevindingen.

Ten eerste is gecontroleerd op multicollineariteit. Multicollineariteit betekent een (te sterke) samenhang tussen onafhankelijke variabelen. In dit onderzoek wordt gekeken naar geslacht, leeftijd, inkomen, opleiding en mondiale identiteit. Het gevolg van multicollineariteit is dat het belang van deze afzonderlijke variabelen moeilijk te bepalen is. Om de multicollineariteit te meten, wordt de VIF score gebruikt. De VIF staat voor Variance Inflation Factor. In tabel 4 is te zien dat de VIF scores bij alle variabelen onder de twee ligt. Zo is de VIF van opleiding 1.18 en de VIF van de mondiale identiteit 1.07. Er kan geconcludeerd worden dat de samenhang tussen alle onafhankelijke variabelen niet te sterk is, omdat alle VIF scores onder de twee liggen.

Ten tweede is de invloed van extreme waarden (uitbijters) in de modellen bekeken. Respondenten met uitbijters kunnen een grote invloed hebben op de resultaten. De invloed ervan wordt onderzocht om te zien of de resultaten veel veranderen wanneer de uitbijters niet worden meegenomen. Uitbijters worden geselecteerd op basis van de gestandaardiseerde residuen, de leverage, de Cook's Distance en de DFFIT van alle cases. De leverage waarde is groter wanneer scores op de waarden verder van de gemiddeldes afliggen. De Cook's Distance is een product van de leverage en de gestudentiseerde residuen van een case en laat het effect zien van een observatie op alle voorspelde waarden. De DFFIT geeft een verandering van het voorspelde duurzaam consumptiegedrag wanneer de uitbijters weg worden gelaten. Bij het kijken naar de invloed van uitbijters is gefocust op de totale effecten van de regressieanalyse op duurzaam consumptiegedrag. Deze analyses zijn opnieuw uitgevoerd nadat de geselecteerde uitbijters waren gefilterd uit de data. Hieruit blijkt dat alle effecten in de analyses zonder uitbijters ongeveer hetzelfde blijven. De uitbijters hebben dus geen grote invloed op de resultaten. Hierom zullen ze wel worden meegenomen in de analyses. Een uitgebreidere beschrijving van de uitbijters is gegeven in bijlage 3.

Verder zijn de standaardassumpties van lineaire regressie onderzocht: onafhankelijkheid van observaties, lineariteit, homoscedasticiteit en normaliteit van de residuen. De eerste assumptie, dat de observaties onafhankelijk zijn van elkaar, kan niet statistisch getoetst worden. Dit wordt op basis van het steekproefontwerp bepaald. In dit onderzoek zijn de observaties in eerste instantie niet onafhankelijk van elkaar, omdat er meerdere gezinsleden gevraagd zijn. Hierom is er een filter

aangebracht die alleen de huishoudhoofden selecteert. Hierdoor wordt nu wel aan de onafhankelijkheidsassumptie voldaan. Wat betreft lineariteit geldt dat sommige variabelen (zoals opleiding) in feite categorisch zijn, maar in dit onderzoek als continue zijn meegenomen. Dit betekent dat het lineaire model niet in alle opzichten optimaal aansluit. Ondanks deze beperking zijn de assumpties niet ernstig geschonden, doordat ze niet erg afwijken van de criteria. De residuen vertonen een vrijwel constant patroon en er is geen sprake van duidelijke heteroscedasticiteit (bijlage 3).

4.3 Hypothese toetsing

Tabel 4 bevat de regressiemodellen die zijn opgesteld om de twee hypothesen van mijn onderzoek te toetsen. Zie bijlage 2 voor achterliggende analyses. Buiten dat de modellen inzicht geven in de significantie van de effecten, geven ze ook inzicht in hoe deze effecten zich ontwikkelen wanneer variabelen worden toegevoegd.

Tabel 4: Resultaten van regressie analyse met duurzaam consumptiegedrag als afhankelijke variabele

	Model 1 ^a		Model 2 ^a		Model 3 ^b		Model 4 ^a		
	<i>b</i>	SE	<i>b</i>	SE	<i>b</i>	SE	<i>b</i>	SE	VIF
Constante	2.87**	0.35	1.43**	0.39	2.15**	0.30	0.91*	0.40	
Geslacht (1 = man; 2 = vrouw)	0.38**	0.13	0.32*	0.12	0.46**	0.10	0.21	0.12	1.10
Leeftijd	0.01	0.004	0.02*	0.004	0.02**	0.003	0.01	0.004	1.11
Inkomen	0.30**	0.05	0.11	0.05	-0.02	0.04	0.11	0.05	1.17
Opleiding			0.33**	0.04	0.10**	0.03	0.31**	0.04	1.18
Mondiale identiteit							0.24**	0.05	1.07
<i>R² adjusted</i>	0.03		0.09		0.06		0.13		
<i>F change</i>	8.80**		56.20**		13.78**		28.83**		
<i>N</i>	812		812		812		812		

** zijn significant p< 0.01 level * zijn significant p< 0.05 level.

^a afhankelijke variabele: duurzaam consumptiegedrag

^b afhankelijke variabele: mondiale identiteit

Om te toetsen of opleidingsniveau samenhangt met duurzaam consumptiegedrag (Hypothese 1), is in model 2 een lineaire regressieanalyse uitgevoerd waarbij gecontroleerd is voor geslacht, leeftijd en inkomen. De resultaten laten zien dat er sprake is van een significant positief verband tussen opleiding en duurzaam consumptiegedrag ($b = 0.33, p < 0.001$). Dit betekent dat mensen met een hogere opleiding gemiddeld meer duurzaam consumptiegedrag rapporteren. Gezien de schaal van opleiding (1 tot 6) betekent dit dat een toename in opleidingsniveau zorgt voor een grote stijging in duurzaam consumptiegedrag (schaal 1 tot 8). Hiermee wordt Hypothese 1 aangenomen.

Vervolgens is onderzocht of mondiale identiteit een verklarende rol speelt in de relatie tussen opleiding en duurzaam gedrag (Hypothese 2). Om de verklarende rol te toetsen is gebruik gemaakt van de benadering van Baron en Kenny (1986), waarvoor vier stappen zijn ondernomen.

De eerste stap is dat opleiding een significant verband moet hebben met duurzaam consumptiegedrag. Dit is aangetoond in model 2, doordat er een significant positief verband is tussen opleiding en duurzaam consumptiegedrag ($b = 0.33, p < 0.001$).

De tweede stap is het toetsen van het effect van opleiding op mondiale identiteit. In model 3 is daarom de relatie tussen opleiding en mondiale identiteit getoetst. De analyse toont dat een opleidingsniveau een significant verband heeft met mondiale identiteit ($b = 0.10, p < 0.05$). Dit toont aan dat hoger opgeleiden zich gemiddeld sterker verbonden voelen met mensen in andere landen.

De derde stap is het toetsen van het effect van mondiale identiteit op duurzaam consumptiegedrag, terwijl gecontroleerd wordt voor opleiding. In model 4 is hiervoor mondiale identiteit toegevoegd aan model 2 met duurzaam consumptiegedrag als afhankelijk variabele. Uit deze analyse blijkt dat mondiale identiteit een significante voorspeller is van duurzaam consumptiegedrag ($b = 0.24, p < 0.001$). Mensen met een sterkere mondiale identiteit vertonen meer duurzaam consumptiegedrag.

De vierde stap is het onderzoeken of het effect van opleiding op duurzaam consumptiegedrag afneemt in de aanwezigheid van mondiale identiteit. De regressiecoëfficiënt van opleiding op duurzaam gedrag daalt van $b = 0.33$ naar $b = 0.31$ wanneer mondiale identiteit wordt opgenomen. Dit verschil in hellingen is erg klein, waardoor geconcludeerd kan worden dat er geen significant verschil is. Om dit te bevestigen wordt gekeken naar de betrouwbaarheidsintervallen van de variabele opleiding. In model 2 ligt het betrouwbaarheidsinterval tussen 0.24 en 0.42. In model 4 ligt het betrouwbaarheidsinterval tussen 0.22 en 0.39. Door de betrouwbaarheidsintervallen te vergelijken van beide modellen, wordt bepaald of er een significante afname is in het effect van opleiding. Aangezien de betrouwbaarheidsintervallen van de variabele opleiding van de twee modellen volledig overlappen, is er geen significante afname in het effect van opleiding. Hoewel

hoger opgeleiden gemiddeld een sterkere mondiale identiteit hebben, kan deze variabele niet als verklaring worden aangemerkt. Hiermee wordt geen ondersteuning gevonden voor Hypothese 2. Mondiale identiteit heeft echter wel op zichzelf staand een positief effect op opleiding en duurzaam consumptiegedrag. Het positieve effect van opleiding op duurzaam gedrag verloopt niet via mondiale identiteit, maar mogelijk via andere verklaringen die niet in mijn onderzoek zijn meegenomen.

Tot slot bieden de controlevariabelen een aanvullend inzicht in het model. De resultaten laten zien dat vooral het effect van geslacht opvallend is. In model 1, waarin alleen de controlevariabelen zijn opgenomen, blijkt geslacht een significant effect te hebben op duurzaam gedrag ($b = 0.38, p < 0.001$). Dit betekent dat vrouwen, in vergelijking met mannen, gemiddeld meer duurzaam consumptiegedrag vertonen. In model 2, waarin opleiding wordt toegevoegd, is het effect lichtelijk gedaald ($b = 0.32, p < 0.001$). Wanneer mondiale identiteit wordt toegevoegd in model 4, daalt het effect tot 0.21 en is het ook niet significant ($p = 0.09$). Dit patroon laat zien dat een deel van het effect van geslacht op duurzaam gedrag mogelijk verklaard wordt door verschillen in mondiale identiteit tussen mannen en vrouwen. Deze mogelijkheid kan in vervolgonderzoek worden onderzocht.

Verder laat leeftijd een beperkt positief effect op duurzaam gedrag zien. In model 1 is het effect van leeftijd niet significant ($b = 0.01, p = 0.07$). Het effect van leeftijd is echter significant in modellen 2 en 3 ($b = 0.02; p < 0.05$). Dit geeft aanwijzingen voor suppressie, omdat het effect van leeftijd zichtbaar wordt wanneer gecontroleerd wordt voor opleiding. Het positieve effect van leeftijd wijst er verder op dat ouder worden licht samenhangt met meer duurzaam gedrag. Inkomen heeft in model 1 een sterk effect ($b = 0.30; p < 0.001$), maar dit effect neemt sterk af wanneer opleiding en mondiale identiteit worden toegevoegd ($b = 0.11; p = 0.04$). Een deel van het effect dat eerst aan inkomen werd toegeschreven, blijkt in de latere modellen samen te hangen met opleidingsniveau. Dit toont aan dat inkomen niet onafhankelijk bijdraagt aan duurzaam consumptiegedrag, maar indirect via opleiding.

Samenvattend laten de resultaten zien dat mensen met een hogere opleiding meer duurzaam consumeren en een sterkere mondiale identiteit hebben. Hoewel mensen met een sterkere mondiale identiteit ook meer duurzaam consumeren, kan op basis van de overlappende betrouwbaarheidsintervallen geen mediatie worden vastgesteld.

5. Conclusie en Discussie

In dit onderzoek is duurzaam consumptiegedrag verklaard aan de hand van de volgende onderzoeksvraag: *"Wat is de invloed van opleidingsniveau op duurzaam consumptiegedrag en wordt deze relatie verklaard door mondiale identiteit?"*

Het verklaren van de verschillen in duurzaam consumptiegedrag is van belang, omdat duurzaam consumptiegedrag van individuen een belangrijke rol speelt in het aanpakken van wereldwijde milieuproblemen. Uit eerder onderzoek blijkt dat mensen met een hogere opleiding vaker duurzaam consumeren en dat mondiale identiteit geïntegreerd is in de bestaande sociaalpsychologische verklaringen (O'Neill & Hulme, 2009). Dit geeft aanleiding tot een theoretische uitbreiding over de rol van mondiale identiteit. In een globaliserende samenleving is het denkbaar dat hoger opgeleiden zich sterker verbonden voelen met mondiale vraagstukken, waardoor ze meer geneigd zijn tot duurzaam consumptiegedrag. De onderzoeksvraag is beantwoord door twee hypothesen op te stellen op basis van de theorie.

In dit hoofdstuk worden de bevindingen besproken en wordt antwoord gegeven op de onderzoeksvraag. Vervolgens wordt er kritisch gekeken naar dit onderzoek, worden de resultaten geduid en worden aanbevelingen gedaan voor vervolgonderzoek.

5.1 Terugblik en duiding van de resultaten

De eerste hypothese is dat hoger opgeleiden meer duurzaam gedrag vertonen dan lager opgeleiden. Er is voldoende ondersteuning gevonden om deze hypothese aan te nemen. Mensen met een hoger opleidingsniveau rapporteren gemiddeld vaker gedrag dat aansluit bij duurzame gedragingen, zoals het kopen van fairtrade-producten. Dit resultaat sluit aan bij eerdere bevindingen uit de literatuur, waarin wordt gesteld dat hoger opgeleiden vaker over relevante kennis, vaardigheden en kritische denkvermogens beschikken die nodig zijn om de gevolgen van duurzaam handelen te begrijpen (O'Neill & Hulme, 2009). Hoger opgeleiden komen vaker in aanraking met duurzaamheidsvraagstukken tijdens hun opleiding en bevinden zich vaker in sociale netwerken waarin duurzame normen en gedragingen gangbaar zijn.

Een aanvullende verklaring wordt geboden door de postmaterialisme theorie van Inglehart (1990). Volgens deze theorie ontwikkelen mensen die opgroeien in economische zekerheid vaker postmaterialistische waarden. Voorbeelden hiervan zijn het belang van milieubescherming en sociale rechtvaardigheid, boven materiële doelen zoals economische groei. Deze waarden kunnen een motivatie vormen voor duurzamer consumentengedrag. Het resultaat dat hoger opgeleiden meer duurzaam handelen, ondersteunt deze theorie.

De tweede hypothese is dat mondiale identiteit de relatie tussen opleidingsniveau en duurzaam gedrag verklaart. Hoger opgeleiden hebben gemiddeld een sterkere mondiale identiteit, wat betekent dat zij zich meer verbonden voelen met mondiale vraagstukken en mensen over de hele wereld. Dit sluit aan bij de Common Ingroup Identity Theory, omdat deze theorie stelt dat mensen eerder prosociaal gedrag vertonen als zij zich onderdeel voelen van een bredere groep (Gaertner et al., 1993). In dit geval betekent een sterkere mondiale identiteit dat mensen zich meer verantwoordelijk voelen voor mondiale problemen. Deze verantwoordelijkheid kan leiden tot gedragingen zoals het kopen van milieuvriendelijke producten.

Daarnaast blijkt een mondiale identiteit ook positief samen te hangen met duurzaam consumptiegedrag. Mensen die zich sterker identificeren met de wereldgemeenschap, handelen vaker in lijn met wereldwijde belangen, bijvoorbeeld door producten te kopen die eerlijk geproduceerd zijn. Hoewel alle afzonderlijke relaties aanwezig zijn, is er geen bewijs gevonden voor een mediërend effect van mondiale identiteit. Dit betekent dat mondiale identiteit het effect van opleiding op duurzaam gedrag niet verklaart.

Een mogelijke verklaring hiervoor is dat mondiale identiteit slechts een beperkte rol speelt in het specifieke mechanisme dat het verband tussen opleiding en duurzaam consumptiegedrag verklaart. Uit eerder onderzoek blijkt bijvoorbeeld dat milieukennis een belangrijke voorspeller is van pro-milieugedrag (Kollmuss & Agyeman, 2002). Ook spelen morele overtuigingen, zoals het idee dat men persoonlijk verantwoordelijk is voor milieuschade, een rol in duurzame keuzes (Stern et al., 1999). Sociale normen, zoals het waarnemen dat mensen in iemands omgeving herbruikbare tassen gebruiken of vegetariër zijn, beïnvloeden eveneens gedrag en worden vaak als krachtig gedragssturend mechanisme gezien (Cialdini et al., 1990).

Deze factoren zijn doorgaans concreter en gedragsgerichter dan het relatief abstracte concept mondiale identiteit. Mogelijk zijn deze factoren sterker verbonden met zowel opleidingsniveau als met duurzaam handelen en kunnen zij beter verklaren waarom hoger opgeleiden vaker duurzaam consumeren.

Deze gedragsgerichte factoren kunnen bovendien worden begrepen aan de hand van de postmaterialistische waarden van Inglehart (1990). Volgens zijn theorie ontwikkelen mensen met een hogere opleiding waarden zoals sociale rechtvaardigheid en milieubescherming. Deze waarden uiten zich vaak niet direct in gedrag, maar worden zichtbaar via tussenliggende mechanismen zoals kennis over milieuproblemen. Vanuit dit perspectief vormen deze mechanismen mogelijk de praktische vertaalslag van postmaterialistische waarden naar concreet duurzaam consumptiegedrag.

Samenvattend bevestigen de resultaten dat hoger opgeleiden meer duurzaam gedrag vertonen en dat mondiale identiteit los daarvan ook samenhangt met duurzaamheid. Echter, mondiale identiteit verklaart het verband van opleiding met duurzaam consumptiegedrag niet.

5.2 Kanttekeningen en aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Hoewel dit onderzoek belangrijke inzichten biedt in de relatie tussen opleidingsniveau, mondiale identiteit en duurzaam consumptiegedrag, zijn er enkele kanttekeningen te maken.

Ten eerste betreft het de gebruikte analyse. In mijn onderzoek is gekozen voor een lineaire regressieanalyse, omdat dit model eenvoudig te interpreteren is en een duidelijk inzicht geeft in de directe relaties tussen variabelen. Het houdt echter beperkt rekening met de complexiteit van het verklaren van gedrag. Zo is er geen rekening gehouden met latente variabelen. Dit kunnen onderliggende psychologische of sociale constructen zijn die niet direct gemeten zijn, maar wel een belangrijke rol spelen. Een voorbeeld hiervan is sociale druk. Zulke factoren kunnen mogelijk zowel het opleidingsniveau als duurzaam consumptiegedrag beïnvloeden en daarmee het verband vertekenen.

Ten tweede zitten er in de LISS panel meerdere gezinsleden, waardoor sommige respondenten niet onafhankelijk zijn van elkaar. Om dit te voorkomen, is er geselecteerd op alleen de huishoudhoofden. Dit leidde tot een lichtelijk scheve geslachtsverdeling met meer mannen in de data dan vrouwen. Deze onevenwichtige verdeling kan de uitkomsten beïnvloeden, omdat mannen en vrouwen kunnen verschillen in opleiding, duurzaam consumptiegedrag of mondiale identiteit. Om deze mogelijke invloed te onderzoeken, zouden vervolgonderzoeken bijvoorbeeld geslachtsverschillen mee kunnen nemen door geslacht als moderator op te nemen. Daarnaast zou er een multilevel-analyse gedaan kunnen worden, zodat er rekening gehouden kan worden met de afhankelijkheid van de respondenten.

Mondiale identiteit blijkt niet de verwachte mediërende rol te spelen die vooraf werd verondersteld. Mogelijk zijn andere factoren, zoals persoonlijke waarden of sociale normen, sterker bepalend voor duurzaam gedrag dan mondiale identiteit alleen. Tegelijkertijd kan de afwezigheid van een effect in mijn onderzoek te maken hebben met methodologische keuzes, zoals de gebruikte steekproef of het meetinstrument. Vervolgonderzoek zou daarom kunnen onderzoeken of mondiale identiteit een sterkere verklarende rol speelt in meer diverse populaties of wanneer andere meetinstrumenten worden ingezet, zoals longitudinaal onderzoek. Op deze manier kan beter worden vastgesteld onder welke omstandigheden mondiale identiteit een effect heeft op duurzaam consumptiegedrag.

Tot slot biedt de analyse van de controlevariabelen aanleiding tot vervolgonderzoek. Vooral de bevindingen van geslacht vallen op. Vrouwen vertonen namelijk gemiddeld meer duurzaam consumptiegedrag dan mannen, maar dit verschil neemt af wanneer gecontroleerd wordt voor opleiding en mondiale identiteit. Dit toont aan dat het verschil tussen mannen en vrouwen deels

verklaard kan worden door deze twee factoren. Het verschil tussen mannen en vrouwen komt overeen met eerdere bevindingen dat vrouwen meer milieubewustere gedragingen vertonen dan mannen (McCright & Xiao, 2014). Tegelijkertijd roept de vraag op in hoeverre andere genderspecifieke mechanismen van invloed zijn die niet door deze variabelen worden verklaard. Toekomstig onderzoek zou zich daarom kunnen richten op de vraag welke genderspecifieke waarden bijdragen aan duurzaam consumptiegedrag.

5.3 Implicaties voor beleid

Uit mijn onderzoek blijkt dat het belangrijk is om bij het stimuleren van duurzaam consumentengedrag rekening te houden met het opleidingsniveau. Hoger opgeleiden vertonen vaker duurzaam consumptiegedrag dan lager opgeleiden. Dit bevestigt eerdere bevindingen die wijzen op een sociaaleconomisch patroon in milieu gerelateerd gedrag (O'Neill & Hulme, 2009). Duurzaamheid is daarmee niet alleen een economisch vraagstuk, gericht op het efficiënt gebruiken van hulpbronnen, maar ook een sociaal vraagstuk. Het feit dat duurzaam consumptiegedrag samenhangt met opleidingsniveau wijst op onderliggende ongelijkheden in toegang tot kennis, middelen of waarden die duurzaam handelen bevorderen. Om effectief beleid te ontwikkelen, is het daarom belangrijk om rekening te houden met deze verschillen tussen het hoger en lager onderwijs.

Hoewel mondiale identiteit geen verklaring is in het verband tussen opleiding en duurzaam gedrag, blijkt dat mondiale identiteit wel samenhangt met opleiding en duurzaam consumptiegedrag. Dit laat zien dat sociaalpsychologische factoren, zoals verbondenheid met de wereld, relevant zijn in het bevorderen van duurzaam handelen. McFarland et al. (2019) benadrukken dat waarden als universele zorg en rechtvaardigheid centraal staan in het versterken van een mondiale identiteit. Voor beleid betekent dit dat het stimuleren van duurzaam gedrag niet uitsluitend moet worden benaderd via kennisoverdracht of economische prikkels, maar ook via het versterken van deze morele waarden. Een voorbeeld uit de praktijk is de 'Don't Mess with Texas'-campagne, die door een sterke oproep op lokale trots en verantwoordelijkheid het zwerfafval enorm hebben teruggebracht (Coskun, 2025). Wereldwijd zou een vergelijkbare interventie kunnen worden ontwikkeld die mensen aanspreekt op hun mondiale identiteit. Dit kan door het benadrukken van gedeelde verantwoordelijkheid en het idee dat elkaars gedrag bijdraagt aan het welzijn van de hele wereld. Zulke interventies kunnen het besef versterken dat persoonlijke acties ertoe doen en dat ze daarmee duurzaam consumptiegedrag willen stimuleren. Het verkleinen van verschillen in duurzaam gedrag is uiteindelijk een gezamenlijke opdracht.

Literatuurlijst

- Baron, R. M., & Kenny, D. A. (1986). The moderator–mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 51(6), 1173–1182. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.51.6.1173>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2024, 26 maart). Jongeren vinden minder dan ouderen dat ze zelf klimaatbewust leven. *Centraal Bureau Voor de Statistiek*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2024/13/jongeren-vinden-minder-dan-ouderen-dat-ze-zelf-klimaatbewust-leven>
- Cialdini, R. B., Reno, R. R., & Kallgren, C. A. (1990). A focus theory of normative conduct: Recycling the concept of norms to reduce littering in public places. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 58(6), 1015–1026. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.58.6.1015>
- Coskun, S. (2025, 21 april). *Home - Don't Mess With Texas*. Don't Mess With Texas. <https://www.dontmesswithtexas.org/>
- De Bruijne, M. (2021). *Familie-enquête Nederlandse bevolking*. Centerdata.
- Diamantopoulos, A., Schlegelmilch, B. B., Sinkovics, R. R., & Bohlen, G. M. (2003). Can socio-demographics still play a role in profiling green consumers? A review of the evidence and an empirical investigation. *Journal Of Business Research*, 56(6), 465–480. [https://doi.org/10.1016/s0148-2963\(01\)00241-7](https://doi.org/10.1016/s0148-2963(01)00241-7)
- Gaertner, S. L., Dovidio, J. F., Anastasio, P. A., Bachman, B. A., & Rust, M. C. (1993). The Common Ingroup Identity Model: Recategorization and the Reduction of Intergroup Bias. *European Review Of Social Psychology*, 4(1), 1–26. <https://doi.org/10.1080/14792779343000004>
- Gifford, R., & Nilsson, A. (2014). Personal and social factors that influence pro-environmental concern and behaviour: A review. *International Journal Of Psychology*, n/a. <https://doi.org/10.1002/ijop.12034>
- Inglehart, R. (1990). *Culture shift in advanced industrial society*. Princeton University Press.

- IPCC. (2021). Climate change 2021: The physical science basis. *Contribution of Working Group I to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*. Cambridge University Press.
- Kieruj, N. (2024). *International solidarity*. Centerdata.
- Kollmuss, A., & Agyeman, J. (2002). Mind the Gap: Why do people act environmentally and what are the barriers to pro-environmental behavior? *Environmental Education Research*, 8(3), 239–260. <https://doi.org/10.1080/13504620220145401>
- Lozano, R., Lukman, R., Lozano, F. J., Huisingh, D., & Lambrechts, W. (2013). Declarations for sustainability in higher education: Becoming better leaders, through addressing the university system. *Journal of Cleaner Production*, 48, 10-19. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2011.10.006>
- McCright, A. M., & Xiao, C. (2014). Gender and Environmental Concern: Insights from Recent Work and for Future Research. *Society & Natural Resources*, 27(10), 1109–1113. <https://doi.org/10.1080/08941920.2014.918235>
- McFarland, S., Webb, M., & Brown, D. (2019). All humanity is my ingroup: A measure and studies of identification with all humanity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 107(3), 530-551. <https://doi.org/10.1037/a0036390>
- OECD (2023). *Education at a Glance 2023: OECD Indicators*. OECD Publishing.
- O'Neill, S. J., & Hulme, M. (2009). An iconic approach for representing climate change. *Global Environmental Change*, 19(4), 402–410. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2009.07.004>
- Reysen, S., & Katzarska-Miller, I. (2013). A model of global citizenship: Antecedents and outcomes. *International Journal of Psychology*, 48(5), 858-870. <https://doi.org/10.1080/00207594.2012.701749>
- Römpke, A., Fritsche, I., & Reese, G. (2018). Get together, feel together, act together: International personal contact increases identification with humanity and global collective action. *Journal Of Theoretical Social Psychology*, 3(1), 35–48. <https://doi.org/10.1002/jts5.34>

United Nations. (2015). *Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development*.
United Nations.

Vermeir, I., & Verbeke, W. (2006). Sustainable food consumption: Exploring the consumer “attitude–behavioral intention” gap. *Journal of Agricultural and Environmental Ethics*, 19(2), 169-194.
<https://doi.org/10.1007/s10806-005-5485-3>

Voedingscentrum. (z.d.). *Fairtrade*. <https://www.voedingscentrum.nl/encyclopedie/fairtrade-max-havelaar.aspx#:~:text=Fairtrade%20is%20een%20internationaal%20keurmerk,en%20gezondheid%20is%20goed%20omgegaan>.

White, K., Hardisty, D. J., & Habib, R. (2019). The elusive green consumer. *Harvard Business Review*, 97(4), 124-133.

Bijlage 1

In deze bijlage zal een overzicht worden gegeven van alle variabelen die zijn gebruikt. Voor alle variabelen worden de originele verdelingen, de aanpassingen en de uitkomsten laten zien. Geen van de output van SPSS is aangepast.

Analyses met de missende waarden

```
FILTER OFF.  
USE ALL.  
EXECUTE.
```

* Vervolgens staat de onderstaande filter altijd aan, zodat alleen de huishoudhoofden en de respondenten die de vragenlijst hebben ingevuld geselecteerd zijn.

```
COMPUTE filter_$ = (positie = 1) AND (aab22a_m > 0) AND (ox17a_m > 0).
```

```
VARIABLE LABELS filter_$ 'Positie = 1 and aab22a_m > 0 and ox17a_m > 0 (FILTER)'.  
VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.  
FORMATS filter_$ (f1.0).  
FILTER BY filter_$.  
EXECUTE.
```

*Opleiding.

*Voor opleiding zijn er geen bijwerkingen gedaan.

```
FREQUENCIES VARIABLES=oplc  
/ORDER=ANALYSIS.
```

Frequencies

Statistics

oplc Level of education in CBS (Statistics

Netherlands) categories

N	Valid	909
	Missing	1

oplcac Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 primary school	41	4.5	4.5	4.5
	2 vmbo (intermediate secondary education, US: junior high school)	160	17.6	17.6	22.1
	3 havo/vwo (higher secondary education/preparatory university education, US: senior high school)	81	8.9	8.9	31.0
	4 mbo (intermediate vocational education, US: junior college)	233	25.6	25.6	56.7
	5 hbo (higher vocational education, US: college)	262	28.8	28.8	85.5
	6 wo (university)	132	14.5	14.5	100.0
	Total	909	99.9	100.0	
Missing	System	1	.1		
Total		910	100.0		

DESCRIPTIVES VARIABLES=oplcac
/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.

Descriptives

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
oplcac Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	909	1	6	4.00	1.439
Valid N (listwise)	909				

*Mondiale identiteit.

*Allereerst heb ik van vragen aab22a155 en aab22a201 frequentieverdelingen en descriptives gemaakt.

FREQUENCIES VARIABLES=aab22a155 aab22a201
/ORDER=ANALYSIS.

Frequencies

		Statistics	
		aab22a155 To what extent do you feel involved in the living conditions of the following groups of people? People around the world	aab22a201 How much of a connection do you feel with ... The world
N	Valid	909	903
	Missing	1	7

Frequency Table

aab22a155 To what extent do you feel involved in the living conditions of the following groups of people? People around the world

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Very strongly	7	.8	.8	.8
	2 Strongly	47	5.2	5.2	5.9
	3 To some degree	366	40.2	40.3	46.2
	4 Not very strongly	311	34.2	34.2	80.4
	5 Not at all	143	15.7	15.7	96.1
	8 don't know	21	2.3	2.3	98.5
	9 no answer	14	1.5	1.5	100.0
	Total	909	99.9	100.0	
Missing	System	1	.1		
Total		910	100.0		

aab22a201 How much of a connection do you feel with ... The world

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 strongly connected	43	4.7	4.8	4.8
	2 connected	297	32.6	32.9	37.7
	3 not very connected	372	40.9	41.2	78.8
	4 not at all connected	157	17.3	17.4	96.2
	8 don't know	23	2.5	2.5	98.8
	9 no answer	11	1.2	1.2	100.0
	Total	903	99.2	100.0	
Missing	System	7	.8		
Total		910	100.0		

DESCRIPTIVES VARIABLES=aab22a155 aab22a201
/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.

Descriptives

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
aab22a155 To what extent do you feel involved in the living conditions of the following groups of people? People around the world	909	1	9	3.80	1.246
aab22a201 How much of a connection do you feel with ... The world	903	1	9	2.95	1.330
Valid N (listwise)	903				

*Hercoderen van mondiale identiteit, zodat een hoge score ook meer mondiale identiteit betekent.
 RECODE aab22a155 (1=5) (2=4) (3=3) (4=2) (5=1) INTO mondiale_identiteit_1.
 EXECUTE.

RECODE aab22a201 (1=4) (2=3) (3=2) (4=1) INTO mondiale_identiteit_2.
 EXECUTE.

*Vervolgens heb ik de schalen gelijk getrokken zodat ze hierna samengevoegd kunnen worden.
 COMPUTE corr_mondiale_identiteit=mondiale_identiteit_1 * 0.8.
 EXECUTE.

COMPUTE compl_mondiale_identiteit=corr_mondiale_identiteit + mondiale_identiteit_2.
 EXECUTE.

*En om te controleren of de vragen wel goed bij elkaar passen heb ik een reliability analyse gedaan.
 RELIABILITY
 /VARIABLES=corr_mondiale_identiteit mondiale_identiteit_2
 /SCALE('ALL VARIABLES') ALL
 /MODEL=ALPHA.

Reliability

Scale: ALL VARIABLES

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	846	93.0
	Excluded ^a	64	7.0
	Total	910	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.714	2

*Analyses met de gecombineerde variabele.
 FREQUENCIES VARIABLES=compl_mondiale_identiteit
 /ORDER=ANALYSIS.

Frequencies

Statistics

compl_mondiale_identiteit

N	Valid	846
	Missing	64

		compl_mondiale_identiteit			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1.80	84	9.2	9.9	9.9
	2.60	58	6.4	6.9	16.8
	2.80	42	4.6	5.0	21.7
	3.40	14	1.5	1.7	23.4
	3.60	178	19.6	21.0	44.4
	3.80	10	1.1	1.2	45.6
	4.40	130	14.3	15.4	61.0
	4.60	64	7.0	7.6	68.6
	4.80	1	.1	.1	68.7
	5.20	9	1.0	1.1	69.7
	5.40	181	19.9	21.4	91.1
	5.60	5	.5	.6	91.7
	6.20	32	3.5	3.8	95.5
	6.40	25	2.7	3.0	98.5
	7.00	2	.2	.2	98.7
	7.20	6	.7	.7	99.4
	8.00	5	.5	.6	100.0
	Total	846	93.0	100.0	
Missing	System	64	7.0		
Total		910	100.0		

DESCRIPTIVES VARIABLES=compl_mondiale_identiteit
/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.

Descriptives

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
compl_mondiale_identiteit	846	1.80	8.00	4.1667	1.32096
Valid N (listwise)	846				

*Duurzaam consumptiegedrag.

*Allereerst heb ik van vragen ox17a160 en ox17a161 frequentieverdelingen en descriptives gemaakt.

FREQUENCIES VARIABLES=ox17a160 ox17a161
/ORDER=ANALYSIS.

Frequencies

		Statistics	
		ox17a160 Please indicate how often you or one of your family members purchased food with one of the following quality marks in the past 12 months:	ox17a161 What about in the area of nature and environment (e.g. EKO Keurmerk)?
N	Valid	908	908
	Missing	2	2

Frequency Table

ox17a160 Please indicate how often you or one of your family members purchased food with one of the following quality marks in the past 12 months:

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Never	231	25.4	25.4	25.4
	2 A few times per year	386	42.4	42.5	68.0
	3 Every month	191	21.0	21.0	89.0
	4 Every week	100	11.0	11.0	100.0
	Total	908	99.8	100.0	
Missing	System	2	.2		
Total		910	100.0		

ox17a161 What about in the area of nature and environment (e.g. EKO Keurmerk)?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Never	250	27.5	27.5	27.5
	2 A few times per year	361	39.7	39.8	67.3
	3 Every month	184	20.2	20.3	87.6
	4 Every week	113	12.4	12.4	100.0
	Total	908	99.8	100.0	
Missing	System	2	.2		
Total		910	100.0		

DESCRIPTIVES VARIABLES=ox17a160 ox17a161
/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.

Descriptives

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
ox17a160 Please indicate how often you or one of your family members purchased food with one of the following quality marks in the past 12 months:	908	1	4	2.18	.936
ox17a161 What about in the area of nature and environment (e.g. EKO Keurmerk)?	908	1	4	2.18	.973
Valid N (listwise)	908				

*Vervolgens heb ik de vragen samengevoegd zodat ze duurzaam consumptiegedrag omvatten.
 COMPUTE compl_duurzaamgedrag=ox17a160 + ox17a161.
 EXECUTE.

*En om te controleren of de vragen wel goed bij elkaar passen heb ik een reliability analyse gedaan.
 RELIABILITY
 /VARIABLES=ox17a160 ox17a161
 /SCALE('ALL VARIABLES') ALL
 /MODEL=ALPHA.

Reliability

Scale: ALL VARIABLES

Case Processing Summary			
		N	%
Cases	Valid	908	99.8
	Excluded ^a	2	.2
	Total	910	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics	
Cronbach's Alpha	N of Items
.806	2

FREQUENCIES VARIABLES=compl_duurzaamgedrag
 /ORDER=ANALYSIS.

Frequencies

Statistics		
compl_duurzaamgedrag		
N	Valid	908
	Missing	2

		compl_duurzaamgedrag			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	2.00	173	19.0	19.1	19.1
	3.00	108	11.9	11.9	30.9
	4.00	269	29.6	29.6	60.6
	5.00	118	13.0	13.0	73.6
	6.00	125	13.7	13.8	87.3
	7.00	54	5.9	5.9	93.3
	8.00	61	6.7	6.7	100.0
	Total	908	99.8	100.0	
Missing	System	2	.2		
Total		910	100.0		

DESCRIPTIVES VARIABLES=compl_duurzaamgedrag
/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.

Descriptives

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
compl_duurzaamgedrag	908	2.00	8.00	4.3524	1.74670
Valid N (listwise)	908				

*Geslacht.

FREQUENCIES VARIABLES=geslacht
/ORDER=ANALYSIS.

Frequencies

Statistics		
geslacht Gender		
N	Valid	910
	Missing	0

		geslacht Gender			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Male	554	60.9	60.9	60.9
	2 Female	356	39.1	39.1	100.0
	Total	910	100.0	100.0	

DESCRIPTIVES VARIABLES=geslacht
/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.

Descriptives

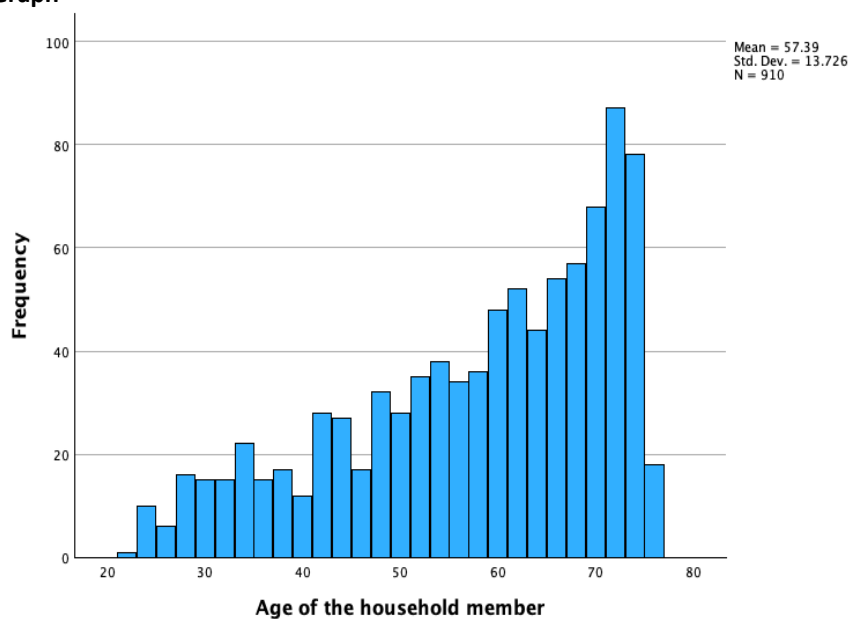
	Descriptive Statistics				
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
geslacht Gender	910	1	2	1.39	.488
Valid N (listwise)	910				

*Leeftijd.

GRAPH

/HISTOGRAM=leeftijd.

Graph

DESCRIPTIVES VARIABLES=leeftijd

/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.

Descriptives

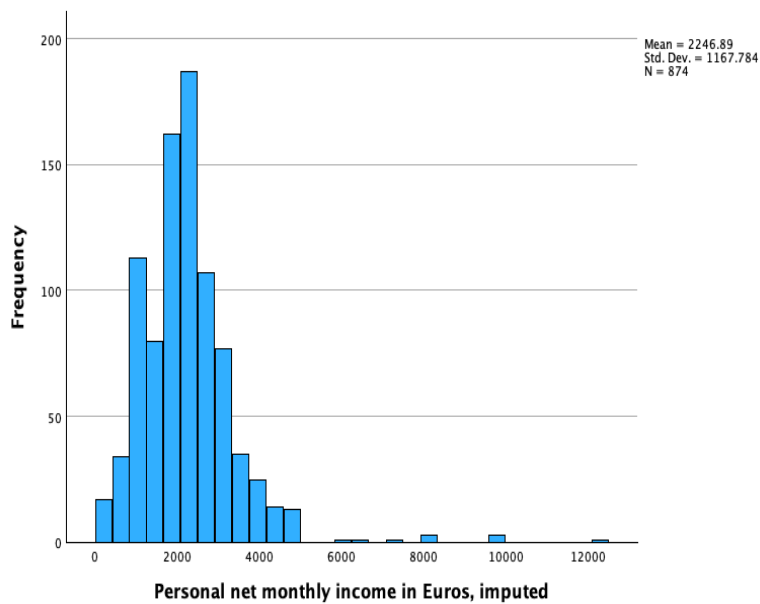
	Descriptive Statistics				
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
leeftijd Age of the household member	910	22	75	57.39	13.726
Valid N (listwise)	910				

*Inkomen.

GRAPH

/HISTOGRAM=nettoink_f.

Graph

DESCRIPTIVES VARIABLES=nettoink_f
/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.

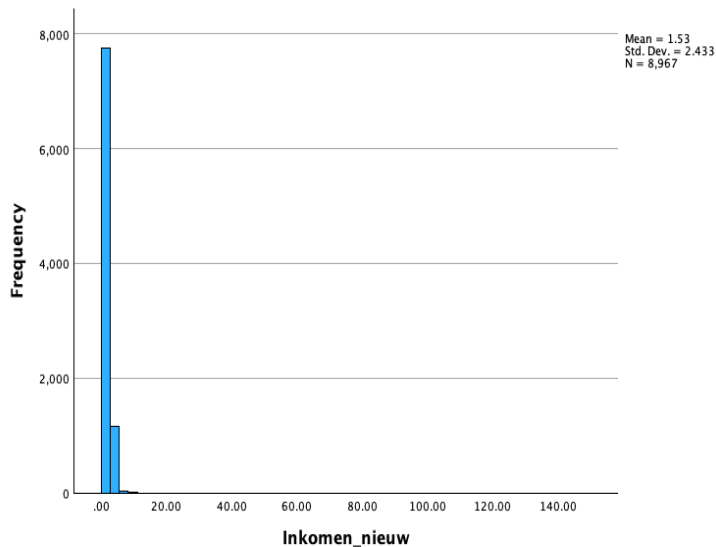
Descriptives

	Descriptive Statistics				
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
nettoink_f Personal net monthly income in Euros, imputed	874	0	12260	2246.89	1167.784
Valid N (listwise)	874				

*Bewerking van inkomen, zodat het een effect geeft groter dan 0,00.
COMPUTE Inkomen_nieuw=nettoink_f / 1000.
EXECUTE.

*Hierna nog een keer de analyses gedaan met de bewerking.
GRAPH
/HISTOGRAM=Inkomen_nieuw.

Graph

DESCRIPTIVES VARIABLES=Inkomen_nieuw
/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.

Descriptives

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Inkomen_nieuw	8967	.00	145.67	1.5304	2.43267
Valid N (listwise)	8967				

*Vervolgens heb ik een variabele aangemaakt die van alle relevante variabelen bekijkt of er missende waarden zijn op die variabele.

```
COMPUTE Misval=Missing(geslacht) + Missing(leef tijd) + Missing(Inkomen_nieuw) + Missing(oplcat) +  
Missing(compl_mondiale_identiteit) +  
Missing(compl_duurzaamgedrag).  
EXECUTE.
```

*Vervolgens heb ik dit toegevoegd aan de filter, zodat nu ook de respondenten die bepaalde vragen niet hebben ingevuld uit de data zijn gehaald.

```
COMPUTE filter_$ = (positie = 1) AND (aab22a_m > 0) AND (ox17a_m > 0) AND (Misval = 0).  
VARIABLE LABELS filter_$ 'positie = 1, aab22a_m > 0, ox17a_m > 0 (FILTER) and (Misval = 0)'.  
VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.  
FORMATS filter_$ (f1.0).  
FILTER BY filter_$.  
EXECUTE.
```

*Bewerking van inkomen, zodat het een effect geeft groter dan 0,00.

```
COMPUTE Inkomen_nieuw=nettoink_f / 1000.  
EXECUTE.
```

Analyses zonder missende waarden

*Hierna kunnen de analyses nogmaals worden gedaan zodat de invloed van deze missende waarden is te zien.

*Opleiding.

*Voor opleiding zijn er geen bijwerkingen gedaan.

```
FREQUENCIES VARIABLES=oplcat
```

/ORDER=ANALYSIS.

Frequencies

Statistics

oplcac Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories

N	Valid	812
	Missing	0

oplcac Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 primary school	34	4.2	4.2	4.2
	2 vmbo (intermediate secondary education, US: junior high school)	140	17.2	17.2	21.4
	3 havo/vwo (higher secondary education/preparatory university education, US: senior high school)	74	9.1	9.1	30.5
	4 mbo (intermediate vocational education, US: junior college)	201	24.8	24.8	55.3
	5 hbo (higher vocational education, US: college)	239	29.4	29.4	84.7
	6 wo (university)	124	15.3	15.3	100.0
	Total	812	100.0	100.0	

DESCRIPTIVES VARIABLES=oplcac
/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.

Descriptives

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
oplcac Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	812	1	6	4.04	1.437
Valid N (listwise)	812				

*Mondiale identiteit.

*Allereerst heb ik van vragen aab22a155 en aab22a201 frequentieverdelingen en descriptives gemaakt.

FREQUENCIES VARIABLES=aab22a155 aab22a201
/ORDER=ANALYSIS.

Frequencies

Statistics

		aab22a155 To what extent do you feel involved in the living conditions of the following groups of people? People around the world	aab22a201 How much of a connection do you feel with ... The world
N	Valid	812	812
	Missing	0	0

Frequency Table

aab22a155 To what extent do you feel involved in the living conditions of the following groups of people? People around the world

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Very strongly	7	.9	.9	.9
	2 Strongly	46	5.7	5.7	6.5
	3 To some degree	339	41.7	41.7	48.3
	4 Not very strongly	292	36.0	36.0	84.2
	5 Not at all	128	15.8	15.8	100.0
	Total	812	100.0	100.0	

aab22a201 How much of a connection do you feel with ... The world

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 strongly connected	42	5.2	5.2	5.2
	2 connected	279	34.4	34.4	39.5
	3 not very connected	344	42.4	42.4	81.9
	4 not at all connected	147	18.1	18.1	100.0
	Total	812	100.0	100.0	

DESCRIPTIVES VARIABLES=aab22a155 aab22a201
/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.

Descriptives

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
aab22a155 To what extent do you feel involved in the living conditions of the following groups of people? People around the world	812	1	5	3.60	.849
aab22a201 How much of a connection do you feel with ... The world	812	1	4	2.73	.813
Valid N (listwise)	812				

*Hercoderen van mondiale identiteit, zodat een hoge score ook meer mondiale identiteit betekent.
 RECODE aab22a155 (1=5) (2=4) (3=3) (4=2) (5=1) INTO mondiale_identiteit_1.
 EXECUTE.

RECODE aab22a201 (1=4) (2=3) (3=2) (4=1) INTO mondiale_identiteit_2.
 EXECUTE.

*Vervolgens heb ik de schalen gelijk getrokken zodat ze hierna samengevoegd kunnen worden.
 COMPUTE corr_mondiale_identiteit=mondiale_identiteit_1 * 0.8.
 EXECUTE.

COMPUTE compl_mondiale_identiteit=corr_mondiale_identiteit + mondiale_identiteit_2.
 EXECUTE.

*En om te controleren of de vragen wel goed bij elkaar passen heb ik een reliability analyse gedaan.
 RELIABILITY
 /VARIABLES=corr_mondiale_identiteit mondiale_identiteit_2
 /SCALE('ALL VARIABLES') ALL
 /MODEL=ALPHA.

Reliability

Scale: ALL VARIABLES

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	812	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	812	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.711	2

*Analyses met de gecombineerde variabele.
 FREQUENCIES VARIABLES=compl_mondiale_identiteit
 /ORDER=ANALYSIS.

Frequencies

Statistics

compl_mondiale_identiteit

N	Valid	812
	Missing	0

		compl_mondiale_identiteit			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1.80	78	9.6	9.6	9.6
	2.60	56	6.9	6.9	16.5
	2.80	39	4.8	4.8	21.3
	3.40	13	1.6	1.6	22.9
	3.60	170	20.9	20.9	43.8
	3.80	10	1.2	1.2	45.1
	4.40	126	15.5	15.5	60.6
	4.60	61	7.5	7.5	68.1
	4.80	1	.1	.1	68.2
	5.20	9	1.1	1.1	69.3
	5.40	175	21.6	21.6	90.9
	5.60	5	.6	.6	91.5
	6.20	31	3.8	3.8	95.3
	6.40	25	3.1	3.1	98.4
	7.00	2	.2	.2	98.6
	7.20	6	.7	.7	99.4
	8.00	5	.6	.6	100.0
	Total	812	100.0	100.0	

DESCRIPTIVES VARIABLES=compl_mondiale_identiteit
/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.

Descriptives

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
compl_mondiale_identiteit	812	1.80	8.00	4.1852	1.31990
Valid N (listwise)	812				

*Duurzaam consumptiegedrag.

*Allereerst heb ik van vragen ox17a160 en ox17a161 frequentieverdelingen en descriptives gemaakt.

FREQUENCIES VARIABLES=ox17a160 ox17a161
/ORDER=ANALYSIS.

Frequencies

Statistics			
		ox17a160 Please indicate how often you or one of your family members purchased food with one of the following quality marks in the past 12 months:	ox17a161 What about in the area of nature and environment (e.g. EKO Keurmerk)?
N	Valid	812	812
	Missing	0	0

Frequency Table

ox17a160 Please indicate how often you or one of your family members purchased food with one of the following quality marks in the past 12 months:

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Never	203	25.0	25.0	25.0
	2 A few times per year	338	41.6	41.6	66.6
	3 Every month	180	22.2	22.2	88.8
	4 Every week	91	11.2	11.2	100.0
	Total	812	100.0	100.0	

ox17a161 What about in the area of nature and environment (e.g. EKO Keurmerk)?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Never	221	27.2	27.2	27.2
	2 A few times per year	319	39.3	39.3	66.5
	3 Every month	171	21.1	21.1	87.6
	4 Every week	101	12.4	12.4	100.0
	Total	812	100.0	100.0	

DESCRIPTIVES VARIABLES=ox17a160 ox17a161
/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.

Descriptives

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
ox17a160 Please indicate how often you or one of your family members purchased food with one of the following quality marks in the past 12 months:	812	1	4	2.20	.940
ox17a161 What about in the area of nature and environment (e.g. EKO Keurmerk)?	812	1	4	2.19	.973
Valid N (listwise)	812				

*Vervolgens heb ik de vragen samengevoegd zodat ze duurzaam consumptiegedrag omvatten.
 COMPUTE compl_duurzaamgedrag=ox17a160 + ox17a161.
 EXECUTE.

*En om te controleren of de vragen wel goed bij elkaar passen heb ik een reliability analyse gedaan.
 RELIABILITY
 /VARIABLES=ox17a160 ox17a161
 /SCALE('ALL VARIABLES') ALL
 /MODEL=ALPHA.

Reliability

Scale: ALL VARIABLES

Case Processing Summary			
		N	%
Cases	Valid	812	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	812	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics	
Cronbach's Alpha	N of Items
.796	2

FREQUENCIES VARIABLES=compl_duurzaamgedrag
 /ORDER=ANALYSIS.

Frequencies

Statistics		
compl_duurzaamgedrag		
N	Valid	812
	Missing	0

		compl_duurzaamgedrag			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	2.00	150	18.5	18.5	18.5
	3.00	97	11.9	11.9	30.4
	4.00	234	28.8	28.8	59.2
	5.00	112	13.8	13.8	73.0
	6.00	115	14.2	14.2	87.2
	7.00	50	6.2	6.2	93.3
	8.00	54	6.7	6.7	100.0
	Total	812	100.0	100.0	

DESCRIPTIVES VARIABLES=compl_duurzaamgedrag
/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.

Descriptives

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
compl_duurzaamgedrag	812	2.00	8.00	4.3830	1.74301
Valid N (listwise)	812				

*Geslacht.

FREQUENCIES VARIABLES=geslacht
/ORDER=ANALYSIS.

Frequencies

Statistics		
geslacht Gender		
N	Valid	812
	Missing	0

		geslacht Gender			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Male	496	61.1	61.1	61.1
	2 Female	316	38.9	38.9	100.0
	Total	812	100.0	100.0	

DESCRIPTIVES VARIABLES=geslacht
/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.

Descriptives

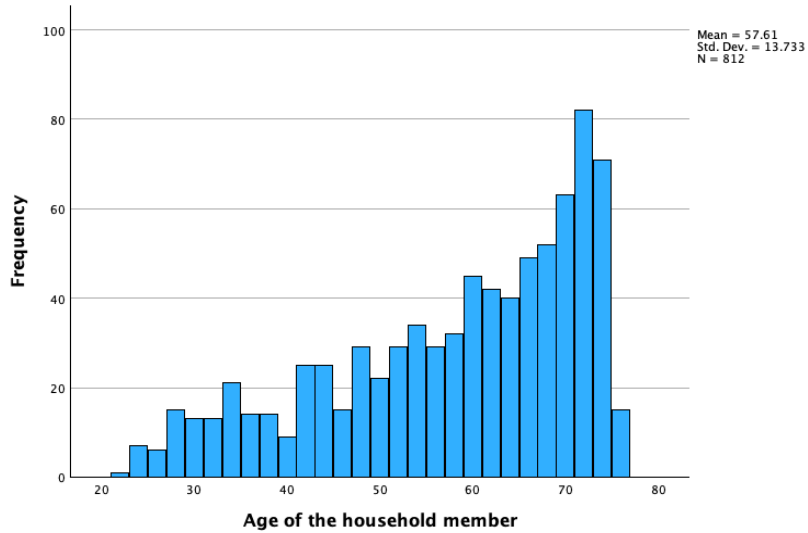
Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
geslacht Gender	812	1	2	1.39	.488
Valid N (listwise)	812				

*Leeftijd.

GRAPH

/HISTOGRAM=leeftijd.

Graph

DESCRIPTIVES VARIABLES=leeftijd

/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.

Descriptives

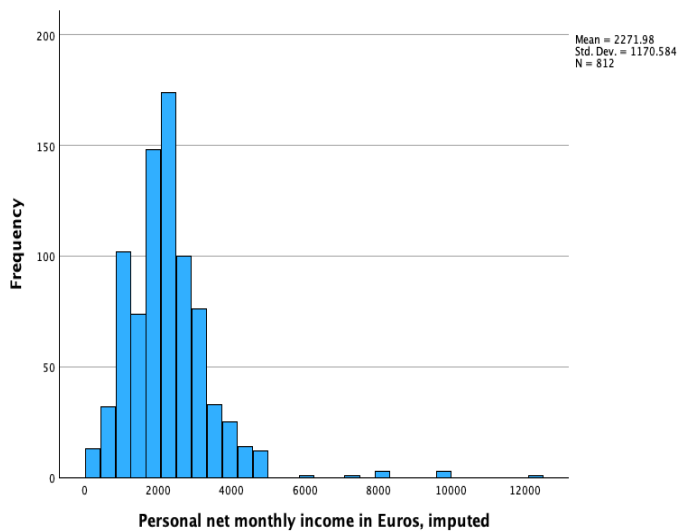
	Descriptive Statistics				
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
leeftijd Age of the household member	812	22	75	57.61	13.733
Valid N (listwise)	812				

*Inkomen.

GRAPH

/HISTOGRAM=nettoink_f.

Graph

DESCRIPTIVES VARIABLES=nettoink_f
/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.

Descriptives

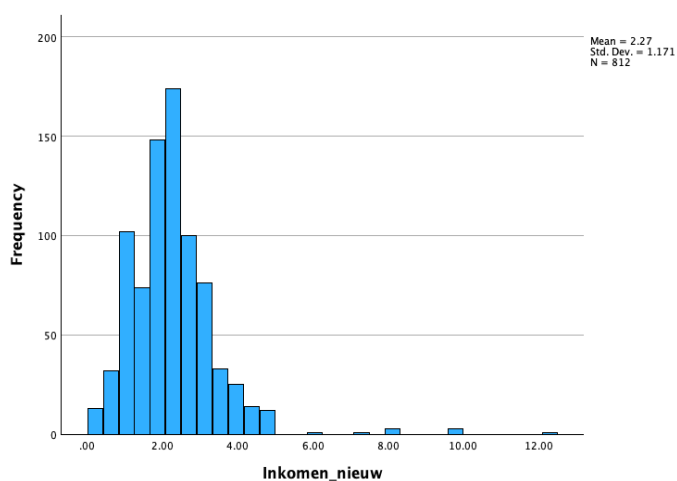
	Descriptive Statistics				
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
nettoink_f Personal net monthly income in Euros, imputed	812	0	12260	2271.98	1170.584
Valid N (listwise)	812				

*Hierna nog een keer de analyses gedaan met de bewerking.

GRAPH

/HISTOGRAM=Inkomen_nieuw.

Graph

DESCRIPTIVES VARIABLES=Inkomen_nieuw
/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.

Descriptives**Descriptive Statistics**

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Inkomen_nieuw	812	.00	12.26	2.2720	1.17058
Valid N (listwise)	812				

Bijlage 2

In deze bijlage zal een overzicht worden gegeven van alle de bivariate en multivariate analyses die zijn gedaan voor de resultatensectie. Voor alle variabelen worden de correlaties en regressieanalyses laten zien. Geen van de output van SPSS is aangepast.

*Standaard deze filter aan.

```
COMPUTE filter_$ = (positie = 1) AND (aab22a_m > 0) AND (ox17a_m > 0) AND (Misval = 0).
```

```
VARIABLE LABELS filter_$ 'positie = 1, aab22a_m > 0, ox17a_m > 0 (FILTER) and (Misval = 0)'.
```

```
VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.
```

```
FORMATS filter_$ (f1.0).
```

```
FILTER BY filter_$.
```

```
EXECUTE.
```

Correlaties

*Alle beschrijvende univariate statistieken volgen uit bijlage 1.

*Voor de correlaties zijn verschillende methoden gebruikt. Allereest zijn er gewone correlaties gemaakt met alle mogelijke combinaties.

*Gewone correlaties.

```
CORRELATIONS
```

```
  /VARIABLES=leeftijd Inkomen_nieuw compl_duurzaamgedrag compl_mondiale_identiteit oplcat geslacht
```

```
  /PRINT=TWOTAIL NOSIG FULL
```

```
  /MISSING=PAIRWISE.
```

Correlations

		Correlations					
		leeftijd Age of the household member	Inkomen_nie uw	compl_duurz aamgedrag	compl_mondi ale identiteit	opcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	geslacht Gender
leeftijd Age of the household member	Pearson Correlation	1	.041	.066	.155**	-.229**	-.038
	Sig. (2-tailed)		.240	.062	<.001	<.001	.276
	N	812	812	812	812	812	812
Inkomen_nieuw	Pearson Correlation	.041	1	.131**	-.017	.284**	-.240**
	Sig. (2-tailed)	.240		<.001	.621	<.001	<.001
	N	812	812	812	812	812	812
compl_duurzaamgedrag	Pearson Correlation	.066	.131**	1	.221**	.262**	.068
	Sig. (2-tailed)	.062	<.001		<.001	<.001	.052
	N	812	812	812	812	812	812
compl_mondiale_idente it	Pearson Correlation	.155**	-.017	.221**	1	.061	.166**
	Sig. (2-tailed)	<.001	.621	<.001		.085	<.001
	N	812	812	812	812	812	812
opcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	Pearson Correlation	-.229**	.284**	.262**	.061	1	-.002
	Sig. (2-tailed)	<.001	<.001	<.001	.085		.958
	N	812	812	812	812	812	812
geslacht Gender	Pearson Correlation	-.038	-.240**	.068	.166**	-.002	1
	Sig. (2-tailed)	.276	<.001	.052	<.001	.958	
	N	812	812	812	812	812	812

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

T-test

* T-test voor geslacht met continue.

*Vervolgens is een t-test gedaan voor geslacht met de continue variabelen. Hierdoor kan gekeken worden wat het verschil in gemiddelde is op de continue variabelen voor mannen en vrouwen.

T-TEST GROUPS=geslacht(1 2)

/MISSING=ANALYSIS

/VARIABLES=leeftijd Inkomen_nieuw compl_mondiale_identiteit compl_duurzaamgedrag opcat

/ES DISPLAY(TRUE)

/CRITERIA=CI(.95).

T-Test

Group Statistics					
	geslacht Gender	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
leeftijd Age of the household member	1 Male	496	58.03	13.017	.584
	2 Female	316	56.95	14.785	.832
Inkomen_nieuw	1 Male	496	2.4960	1.27907	.05743
	2 Female	316	1.9204	.86834	.04885
compl_mondiale_identiteit	1 Male	496	4.0105	1.33819	.06009
	2 Female	316	4.4595	1.24406	.06998
compl_duurzaamgedrag	1 Male	496	4.2883	1.76485	.07924
	2 Female	316	4.5316	1.70031	.09565
oplcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	1 Male	496	4.04	1.421	.064
	2 Female	316	4.03	1.463	.082

Independent Samples Test											
		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means							
		F	Sig.	t	df	Significance		Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
						One-Sided p	Two-Sided p			Lower	Upper
leeftijd Age of the household member	Equal variances assumed	14.020	<.001	1.090	810	.138	.276	1.077	.988	-.863	3.017
	Equal variances not assumed			1.059	608.502	.145	.290	1.077	1.017	-.920	3.073
Inkomen_nieuw	Equal variances assumed	4.925	.027	7.032	810	<.001	<.001	.57556	.08185	.41491	.73622
	Equal variances not assumed			7.634	806.765	<.001	<.001	.57556	.07540	.42757	.72356
compl_monddiale_identiteit	Equal variances assumed	3.560	.060	-4.790	810	<.001	<.001	-.44901	.09374	-.63302	-.26500
	Equal variances not assumed			-4.868	706.330	<.001	<.001	-.44901	.09224	-.63011	-.26791
compl_duurzaamgedrag	Equal variances assumed	.106	.744	-1.943	810	.026	.052	-.24334	.12524	-.48918	.00250
	Equal variances not assumed			-1.959	689.198	.025	.051	-.24334	.12421	-.48722	.00054
oplcats Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	Equal variances assumed	1.783	.182	.053	810	.479	.958	.006	.103	-.198	.209
	Equal variances not assumed			.053	656.295	.479	.958	.006	.104	-.199	.210

Independent Samples Effect Sizes

		Standardizer ^a	Point Estimate	95% Confidence Interval	
				Lower	Upper
leeftijd Age of the household member	Cohen's d	13.732	.078	-.063	.220
	Hedges' correction	13.744	.078	-.063	.219
	Glass's delta	14.785	.073	-.068	.214
Inkomen_nieuw	Cohen's d	1.13711	.506	.363	.649
	Hedges' correction	1.13816	.506	.362	.649
	Glass's delta	.86834	.663	.512	.813
compl_mondiale_identiteit	Cohen's d	1.30239	-.345	-.487	-.203
	Hedges' correction	1.30360	-.344	-.486	-.202
	Glass's delta	1.24406	-.361	-.505	-.217
compl_duurzaamgedrag	Cohen's d	1.74004	-.140	-.281	.001
	Hedges' correction	1.74165	-.140	-.281	.001
	Glass's delta	1.70031	-.143	-.285	-.001
oplcats Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	Cohen's d	1.438	.004	-.137	.145
	Hedges' correction	1.439	.004	-.137	.145
	Glass's delta	1.463	.004	-.137	.145

a. The denominator used in estimating the effect sizes.

Cohen's d uses the pooled standard deviation.

Hedges' correction uses the pooled standard deviation, plus a correction factor.

Glass's delta uses the sample standard deviation of the control (i.e., the second) group.

Lineaire regressieanalyse

*De volgende stap is het uitvoeren van de regressieanalyse zelf.

* Modellen 1,2 en 4.

*Hierin zitten modellen 1,2 en 4.

```
REGRESSION
/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL CHANGE
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10) TOLERANCE(.0001)
/NOORIGIN
/DEPENDENT compl_duurzaamgedrag
/METHOD=ENTER geslacht leeftijd nettoink_f
/METHOD=ENTER opcats
/METHOD=ENTER compl_mondiale_identiteit.
```

Regression

Variables Entered/Removed ^a			
Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	Inkomen_nieuw, leeftijd Age of the household member, geslacht Gender ^b	.	Enter
2	oplcac Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories ^b	.	Enter
3	compl_mondiale_identeit ^b	.	Enter

a. Dependent Variable: compl_duurzaamgedrag

b. All requested variables entered.

Model Summary

Model	Change Statistics								
	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	.178 ^a	.032	.028	1.71840	.032	8.798	3	808	<.001
2	.308 ^b	.095	.090	1.66255	.063	56.196	1	807	<.001
3	.355 ^c	.126	.121	1.63461	.031	28.828	1	806	<.001

a. Predictors: (Constant), Inkomen_nieuw, leeftijd Age of the household member, geslacht Gender

b. Predictors: (Constant), Inkomen_nieuw, leeftijd Age of the household member, geslacht Gender, oplcac Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories

c. Predictors: (Constant), Inkomen_nieuw, leeftijd Age of the household member, geslacht Gender, oplcac Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, compl_mondiale_identeit

ANOVA ^a						
Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	77.936	3	25.979	8.798	<.001 ^b
	Residual	2385.949	808	2.953		
	Total	2463.885	811			
2	Regression	233.266	4	58.316	21.098	<.001 ^c
	Residual	2230.619	807	2.764		
	Total	2463.885	811			
3	Regression	310.294	5	62.059	23.226	<.001 ^d
	Residual	2153.591	806	2.672		
	Total	2463.885	811			

a. Dependent Variable: compl_duurzaamgedrag

b. Predictors: (Constant), Inkomen_nieuw, leeftijd Age of the household member, geslacht Gender

c. Predictors: (Constant), Inkomen_nieuw, leeftijd Age of the household member, geslacht Gender, oplcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories

d. Predictors: (Constant), Inkomen_nieuw, leeftijd Age of the household member, geslacht Gender, oplcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, compl_mondiale_identiteit

Coefficients ^a										
		Unstandardized		Standardized		95,0% Confidence Interval for		Collinearity Statistics		
		Coefficients		Coefficients		B		Toleranc		
Model		B	Std. Error	Beta	t	Sig.	Lower Bound	Upper Bound	e	VIF
1	(Constant)	2.865	.353		8.118	<.001	2.172	3.558		
	geslacht Gender	.384	.127	.107	3.013	.003	.134	.634	.942	1.062
	leeftijd Age of the household member	.008	.004	.063	1.827	.068	-.001	.017	.997	1.003
	Inkomen_nieuw	.229	.053	.154	4.317	<.001	.125	.334	.941	1.062
2	(Constant)	1.431	.391		3.654	<.001	.662	2.199		
	geslacht Gender	.323	.124	.090	2.613	.009	.080	.566	.938	1.067
	leeftijd Age of the household member	.016	.004	.128	3.703	<.001	.008	.025	.935	1.069
	Inkomen_nieuw	.105	.054	.070	1.937	.053	-.001	.211	.852	1.173
	oplcatt Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	.329	.044	.271	7.496	<.001	.243	.415	.858	1.166
3	(Constant)	.912	.397		2.297	.022	.133	1.691		
	geslacht Gender	.212	.123	.059	1.721	.086	-.030	.454	.911	1.097
	leeftijd Age of the household member	.012	.004	.094	2.716	.007	.003	.021	.904	1.107
	Inkomen_nieuw	.109	.053	.073	2.047	.041	.004	.213	.852	1.174
	oplcatt Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	.305	.043	.251	7.033	<.001	.220	.390	.849	1.178
	compl_mondiale_identiteit	.241	.045	.183	5.369	<.001	.153	.330	.936	1.068

a. Dependent Variable: compl_duurzaamgedrag

		Excluded Variables ^a			Collinearity Statistics			
Model		Beta In	t	Sig.	Partial Correlation	Tolerance	VIF	Minimum Tolerance
1	oplcac Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	.271 ^b	7.496	<.001	.255	.858	1.166	.852
	compl_monciale_identic	.207 ^b	5.948	<.001	.205	.946	1.057	.913
2	compl_monciale_identic	.183 ^c	5.369	<.001	.186	.936	1.068	.849

a. Dependent Variable: compl_duurzaamgedrag

b. Predictors in the Model: (Constant), Inkomen_nieuw , leeftijd Age of the household member, geslacht Gender

c. Predictors in the Model: (Constant), Inkomen_nieuw , leeftijd Age of the household member, geslacht Gender, oplcac Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories

		Collinearity Diagnostics ^a							
		Variance Proportions							
Model	Dimension	Eigenvalue	Condition Index	(Constant)	geslacht Gender	leeftijd Age of the household member	Inkomen_nieuw	oplcac Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	compl_monciale_identic
1	1	3.699	1.000	.00	.01	.00	.01		
	2	.206	4.233	.00	.15	.00	.64		
	3	.075	7.032	.01	.55	.34	.22		
	4	.020	13.488	.98	.29	.65	.13		
2	1	4.604	1.000	.00	.00	.00	.01	.00	
	2	.208	4.705	.00	.16	.01	.54	.01	
	3	.101	6.753	.00	.00	.14	.08	.63	
	4	.071	8.035	.01	.66	.19	.36	.12	
	5	.016	16.852	.98	.18	.66	.02	.24	
3	1	5.524	1.000	.00	.00	.00	.00	.00	.00
	2	.218	5.038	.00	.11	.00	.54	.01	.02
	3	.103	7.318	.00	.03	.11	.07	.59	.04
	4	.079	8.349	.00	.63	.01	.21	.12	.31
	5	.060	9.570	.02	.07	.30	.15	.06	.60
	6	.016	18.614	.97	.15	.57	.02	.22	.02

a. Dependent Variable: compl_duurzaamgedrag

*** Model 3.**

*Hierin zit model 3.

```
REGRESSION
/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL CHANGE
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10) TOLERANCE(.0001)
/NOORIGIN
/DEPENDENT compl_mondiale_identiteit
/METHOD=ENTER geslacht leeftijd Inkomen_nieuw oplcat.
```

Regression

Variables Entered/Removed ^a			
Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	oplcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, geslacht Gender, leeftijd Age of the household member, Inkomen_nieuw ^b	.	Enter

a. Dependent Variable: compl_mondiale_identiteit

b. All requested variables entered.

Model Summary									
Model			Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	R Square Change	Change Statistics			Sig. F Change
	R	R Square				F Change	df1	df2	
1	.253 ^a	.064	.059	1.28016	.064	13.781	4	807	<.001

a. Predictors: (Constant), oplcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, geslacht Gender, leeftijd Age of the household member, nettoink_f Personal net monthly income in Euros, imputed

ANOVA ^a						
Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	90.340	4	22.585	13.781	<.001 ^b
	Residual	1322.523	807	1.639		
	Total	1412.863	811			

a. Dependent Variable: compl_mondiale_identiteit

b. Predictors: (Constant), oplcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, geslacht Gender, leeftijd Age of the household member, nettoink_f Personal net monthly income in Euros, imputed

Coefficients ^a										
		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients			95,0% Confidence Interval for B		Collinearity Statistics	
		B	Std. Error	Beta	t	Sig.	Lower Bound	Upper Bound	Tolerance	VIF
1	(Constant)	2.151	.301		7.135	<.001	1.559	2.742		
	geslacht Gender	.459	.095	.170	4.825	<.001	.272	.646	.938	1.067
	leeftijd Age of the household member	.018	.003	.187	5.307	<.001	.011	.025	.935	1.069
	Inkomen_nieuw	-.017	.042	-.015	-.407	.684	-.099	.065	.852	1.173
	oplcats Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	.099	.034	.108	2.934	.003	.033	.165	.858	1.166

a. Dependent Variable: compl_mondiale_identiteit

Collinearity Diagnostics ^a								
Model	Dimension	Eigenvalue	Condition Index	(Constant)	Variance Proportions			
					geslacht Gender	leeftijd Age of the household member	Inkomen_nieuw	oplcats Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories
1	1	4.604	1.000	.00	.00	.00	.01	.00
	2	.208	4.705	.00	.16	.01	.54	.01
	3	.101	6.753	.00	.00	.14	.08	.63
	4	.071	8.035	.01	.66	.19	.36	.12
	5	.016	16.852	.98	.18	.66	.02	.24

a. Dependent Variable: compl_mondiale_identiteit

Bijlage 3

In deze bijlage worden alle assumpties en uitbijters uitgebreid besproken. Om de assumpties te controleren is een residual plot en een PP-plot gemaakt. Om te onderzoeken of er invloedrijke punten zijn, zijn er verschillende analyses gedaan. Zo is er gekeken naar de Cook's Distance, Leverage, DFFIT en gestandaardiseerde residuen.

Syntax

REGRESSION

```
/MISSING LISTWISE  
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA  
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10) TOLERANCE(.0001)  
/NOORIGIN  
/DEPENDENT compl_duurzaamgedrag  
/METHOD=ENTER geslacht nettoink_f leeftijd compl_mondiale_identiteit oplcat  
/SCATTERPLOT=(*ZRESID ,*ZPRED)  
/RESIDUALS HISTOGRAM(ZRESID) NORMPROB(ZRESID)  
/SAVE ZPRED COOK LEVER DFBETA DFFIT.
```

GRAPH

```
/SCATTERPLOT(BIVAR)=LEV_1 WITH COO_1  
/MISSING=LISTWISE.
```

*Filter aanpassen voor cook's distance.

```
COMPUTE filter_$ = (positie = 1) AND (aab22a_m > 0) AND (ox17a_m > 0) AND (Misval = 0) AND  
(COO_1 < .01370).
```

```
VARIABLE LABELS filter_$ 'positie = 1, aab22a_m > 0, ox17a_m > 0 (FILTER), (Misval = 0) and COO_1 <  
.01370 (FILTER)'.  
VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.  
FORMATS filter_$ (f1.0).  
FILTER BY filter_$.  
EXECUTE.
```

*Analyses nog een keer met de filter voor de uitbijters.

REGRESSION

```
/MISSING LISTWISE  
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA  
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10) TOLERANCE(.0001)  
/NOORIGIN  
/DEPENDENT compl_duurzaamgedrag  
/METHOD=ENTER geslacht nettoink_f leeftijd compl_mondiale_identiteit oplcat  
/SCATTERPLOT=(*ZRESID ,*ZPRED)  
/RESIDUALS HISTOGRAM(ZRESID) NORMPROB(ZRESID)  
/SAVE ZPRED COOK LEVER DFBETA DFFIT.
```

*Filter aanpassen zodat alleen de variabelen die hoog scoren op de cooks distance overblijven.

```
COMPUTE filter_$ = (positie = 1) AND (aab22a_m > 0) AND (ox17a_m > 0) AND (Misval = 0) AND  
(COO_1 > .01370).
```

```

VARIABLE LABELS filter_$ 'positie = 1, aab22a_m > 0, ox17a_m > 0 (FILTER), (Misval = 0) and COO_1 >
.01370 (FILTER)'.
VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.
FORMATS filter_$ (f1.0).
FILTER BY filter_$.
EXECUTE.

```

```

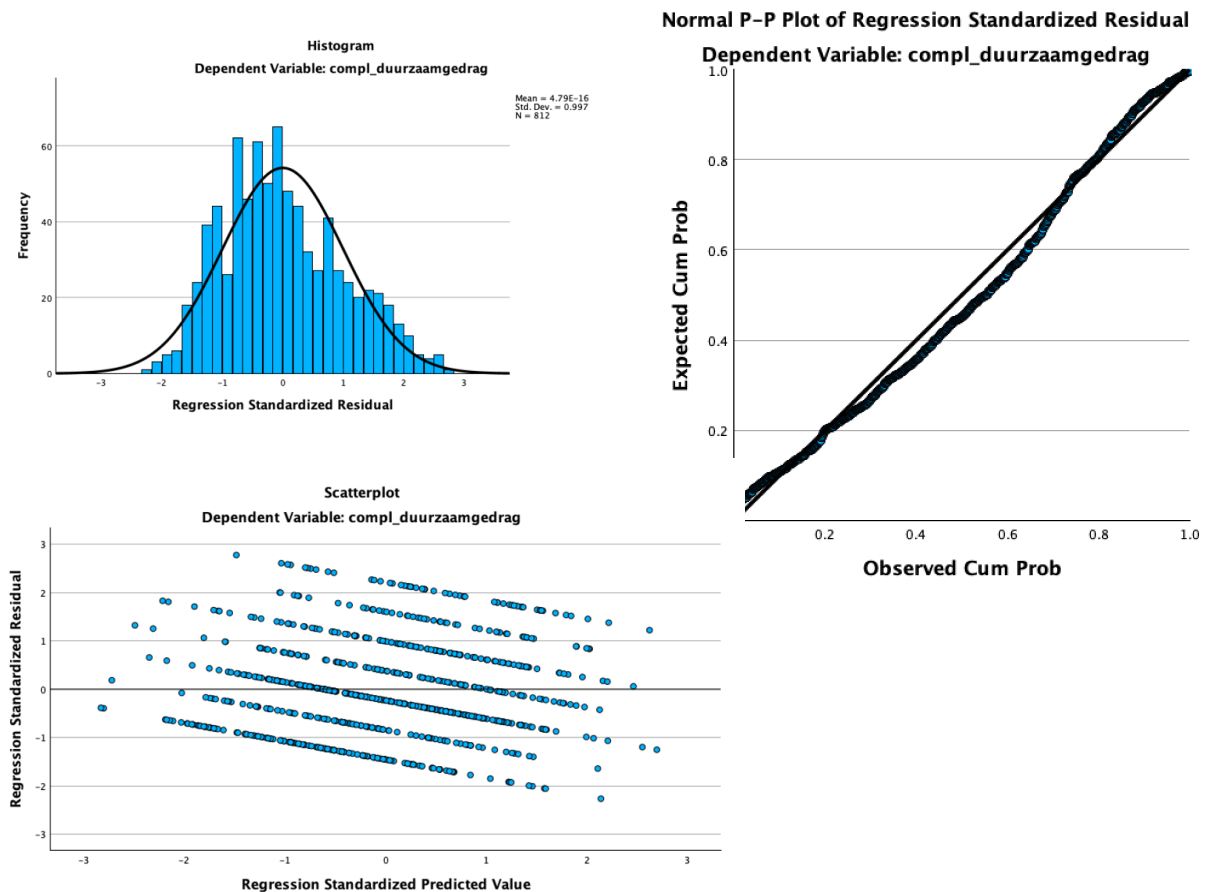
FREQUENCIES VARIABLES=compl_mondiale_identiteit compl_duurzaamgedrag geslacht leeftijd
nettoink_f
/ORDER=ANALYSIS.

```

Analyses

Assumptiecheck

Om te analyseren of er een lineair verband is en of er sprake is van homoscedasticiteit is er een residual plot gemaakt. Het lineaire verband wordt onderzocht tussen de residuen en de voorspelde waarden. De homoscedasticiteit betekent dat voor elke set van waarden van de variabelen heeft duurzaam consumptiegedrag dezelfde conditionele standaarddeviatie. In figuur 1 is af te lezen dat het gemiddelde van de residuen redelijk gelijk aan nul is voor elke set van variabelen. De punten liggen boven en onder de nullijn namelijk constant verdeeld. In dezelfde figuur is af te lezen dat er geen grote systematische afwijkingen in spreiding zijn rond de nul. De standaarddeviatie van de residuen is redelijk constant. Er is overall in het figuur even veel spreiding rond de nullijn. Hierom wordt er voldaan aan de assumptie van homoscedasticiteit. Om te analyseren of aan de assumptie van normaliteit is voldaan, zijn een PP plot en een histogram gemaakt. Deze zijn te zien in figuur 2 en 3. In de PP plot is te zien dat de punten redelijk over de lijn lopen, behalve in het midden. Ze lopen niet precies over de lijn heen, wat zou kunnen duiden op een hogere piek en kleinere staarten. Dit impliceert dat aan de assumptie van normaliteit niet volledig wordt voldaan. Om dat te controleren, is gekeken naar het histogram. Hieruit is ook op te maken dat de verdeling niet volledig normaal is. Concluderend, wordt niet alle assumpties van een lineair regressiemodel voldaan, maar zijn de schendingen ook niet te groot. Hierdoor kan een lineaire regressieanalyse nog steeds toegepast worden.

Figuur 1: Bovenste grafieken gaat over de normaliteitsassumptie en linksonder over de lineariteit en homoscedasticiteit assumptie

Uitbijters

Om te onderzoeken of er sprake is van invloedrijke punten, worden er verschillende analyses gedaan. Zo wordt er gekeken naar de Leverage, Cook's Distance, gestandaardiseerde residuen en DFFIT. De gestandaardiseerde residuen zijn de uitbijters in de y-richting. Er is sprake van een uitbijter, wanneer de cases boven de 3 liggen of onder de -3. De Leverage geeft aan hoe sterk het punt aan de regressielijn trekt. Het is dus een uitbijter in de x-richting. Bij Leverage is de case een probleem als de case scoort vanaf 0.022 (18 / 812). De Cook's distance geeft aan of een punt in de x of y richting een uitbijter is. Bij de Cook's distance is een case een invloedrijke punt wanneer de case scoort boven de 0.005 (4 / 812). De grenswaarden van de Cook's Distance en de Leverage zijn in het onderstaande figuur 2 visueel gemaakt. Hieruit is op te maken dat de drie observaties die het verst van de grenslijnen afliggen het meest invloedrijk zijn. De DFFIT geeft een verandering van het voorspelde duurzaam consumptiegedrag wanneer bepaalde observaties weg worden gelaten. Bij een waarde van 0.21 ($3 \cdot \sqrt{4/812}$) wordt een observatie gezien als een uitbijter.

In tabel 1 zijn de diagnostieken af te lezen van de invloedrijke punten. Hierin zijn Leverage, Cook's distance en DFFIT meegenomen. Daarnaast zijn in de tabel ook de gestandaardiseerde residuen meegenomen. De tabel laat een top vijf van de meest invloedrijke punten op de verschillende diagnostieken zien. De tabel is samengesteld op basis van de uitkomsten van de afzonderlijke diagnostieken.

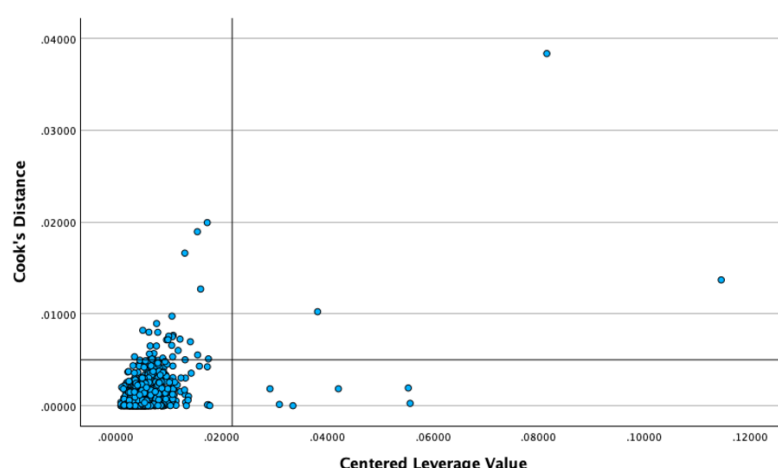
Tabel 1: Diagnostieken van de top vijf invloedrijke punten; Leverage, Cook's distance en DFFIT

	Residuals (Case)	Leverage (Case)	Cook's distance (Case)	DFFIT (Case)
1)	2.62 (865982)	0.08 (815451)	0.04 (835812)	0.08 (835812)
2)	2.55 (809246)	0.08 (849868)	0.02 (855889)	0.07 (855889)
3)	2.46 (868807)	0.06 (847500)	0.02 (888787)	0.06 (888787)
4)	2.22 (847680)	0.06 (804196)	0.02 (815451)	0.06 (830520)
5)	2.20 (838116)	0.04 (839682)	0.01 (830520)	0.04 (810501)

Uit de tabel is af te lezen dat de cases die invloedrijk zijn bij de Cook's distance dat ook zijn bij de Leverage of de DFFIT. Bij de DFFIT zitten alle cases onder de grens van 0.21. Bij de Cook's distance zitten alle punten echter boven de grenswaarde. Hierom zijn alle vijf de cases die een hoge Cook's distance hebben uit de analyse gehaald.

De cases met hoge waarden kunnen veel invloed uitoefenen op het model. Hierom zijn de beschrijvende statistieken opnieuw gedaan, zonder de vijf cases die ver uitschieten. Case 835812, 855889, 888787, 815451 en 830520 weggelaten. Ondanks het verwijderen van de cases, blijven de conclusies over de assumpties gelijk. Na het verwijderen van de uitbijters wordt nog steeds niet volledig aan de assumpties voldaan. Daarnaast worden de hellingen bij de controlevariabelen 0.01 punten hoger zonder de invloedrijke punten (zie onderstaand figuur 2).

Figuur 2: Uitbijters op basis van de Cook's distance en de Leverage

Als wordt gekeken naar de invloed van de cases op de variabelen, is verder te zien dat deze cases hoog scoorden op duurzaam consumptiegedrag en vier ervan waren mannen (zie onderstaand figuur 3). Op mondiale identiteit en opleidingsniveau lijken de cases redelijk rond het gemiddelde te scoren, waardoor ze geen grote uitbijters zijn.

Figuur 3: Frequentieanalyse van de invloedrijke punten op de variabelen

compl_mondiale_identiteit					
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	
Valid 3.60	1	20.0	20.0	20.0	
5.40	3	60.0	60.0	80.0	
6.40	1	20.0	20.0	100.0	
Total	5	100.0	100.0		

compl_duurzaamgedrag					
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	
Valid 2.00	1	20.0	20.0	20.0	
4.00	1	20.0	20.0	40.0	
8.00	3	60.0	60.0	100.0	
Total	5	100.0	100.0		

geslacht Gender					
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	
Valid 1 Male	4	80.0	80.0	80.0	
2 Female	1	20.0	20.0	100.0	
Total	5	100.0	100.0		

leeftijd Age of the household member					
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	
Valid 23	1	20.0	20.0	20.0	
25	1	20.0	20.0	40.0	
55	1	20.0	20.0	60.0	
57	1	20.0	20.0	80.0	
71	1	20.0	20.0	100.0	
Total	5	100.0	100.0		

nettoink_f Personal net monthly income in Euros, imputed					
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	
Valid 0	1	20.0	20.0	20.0	
1025	1	20.0	20.0	40.0	
3500	1	20.0	20.0	60.0	
10000	1	20.0	20.0	80.0	
12260	1	20.0	20.0	100.0	
Total	5	100.0	100.0		

In de analyse zonder de invloedrijke punten is de verklaarde variantie hetzelfde gebleven als met de invloedrijke punten ($R^2 = 0.13$). Door het verwijderen van de cases verklaren leeftijd, geslacht, inkomen, opleiding en mondiale identiteit nog steeds voor 13% de variantie in duurzaam consumptiegedrag.

Figuur 4: Resultaten van regressieanalyse met duurzaam consumptiegedrag als afhankelijke variabele zonder invloedrijke punten

Model Summary									
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	.214 ^a	.046	.042	1.69553	.046	12.784	3	803	<.001
2	.326 ^b	.106	.102	1.64158	.061	54.647	1	802	<.001
3	.368 ^c	.136	.130	1.61563	.029	26.970	1	801	<.001

a. Predictors: (Constant), Inkomen_nieuw, leeftijd Age of the household member, geslacht Gender

b. Predictors: (Constant), Inkomen_nieuw, leeftijd Age of the household member, geslacht Gender, opcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories

c. Predictors: (Constant), Inkomen_nieuw, leeftijd Age of the household member, geslacht Gender, opcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, compl_mondiale_identiteit

Coefficients ^a								
Model		Unstandardized Coefficients B	Std. Error	Standardized Coefficients Beta	t	Sig.	Collinearity Statistics Tolerance	VIF
1	(Constant)	2.524	.356		7.080	<.001		
	geslacht Gender	.421	.126	.119	3.334	<.001	.937	1.067
	leeftijd Age of the household member	.010	.004	.079	2.280	.023	.998	1.002
	Inkomen_nieuw	.305	.057	.191	5.355	<.001	.937	1.067
2	(Constant)	1.170	.391		2.995	.003		
	geslacht Gender	.347	.123	.098	2.823	.005	.930	1.075
	leeftijd Age of the household member	.018	.004	.145	4.187	<.001	.931	1.074
	Inkomen_nieuw	.143	.059	.090	2.415	.016	.810	1.235
3	opcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	.331	.045	.273	7.392	<.001	.817	1.225
	(Constant)	.688	.396		1.739	.082		
	geslacht Gender	.240	.123	.068	1.957	.051	.904	1.106
	leeftijd Age of the household member	.014	.004	.110	3.177	.002	.897	1.115
	Inkomen_nieuw	.155	.059	.097	2.649	.008	.809	1.237
	opcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	.303	.044	.250	6.827	<.001	.805	1.243
	compl_mondiale_identiteit	.232	.045	.177	5.193	<.001	.930	1.076

a. Dependent Variable: compl_duurzaamgedrag

Figuur 5: Resultaten van regressieanalyse met mondiale identiteit als afhankelijke variabele zonder invloedrijke punten

Model Summary									
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	.265 ^a	.070	.066	1.27527	.070	15.196	4	802	<.001

a. Predictors: (Constant), opcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories, geslacht Gender, leeftijd Age of the household member, Inkomen_nieuw

Coefficients ^a								
Model		Unstandardized Coefficients B	Std. Error	Standardized Coefficients Beta	t	Sig.	Collinearity Statistics Tolerance	VIF
1	(Constant)	2.076	.304		6.839	<.001		
	geslacht Gender	.459	.095	.170	4.815	<.001	.930	1.075
	leeftijd Age of the household member	.019	.003	.196	5.548	<.001	.931	1.074
	Inkomen_nieuw	-.050	.046	-.041	-1.073	.283	.810	1.235
	opcat Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	.120	.035	.130	3.453	<.001	.817	1.225

a. Dependent Variable: compl_mondiale_identiteit

Kortom, het verwijderen van de invloedrijke punten heeft niet veel effect op de assumpties, de hellingen en de verklaarde variantie. Hierom is het model zonder de vijf cases niet veel beter. Aangezien deze deelnemers onderdeel zijn van de representatieve steekproef worden ze niet uit de data verwijderd. In de Resultatenparagraaf staan de resultaten waarin de outliers zijn meegenomen.